

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

XI priores dies complectens

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1863

De S. Gerlaco Eremita In Belgio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72708)

AUCTORE
S. EALREDO.

*Ipsæ hæc eas
humeris gestat.*

*Qui adfuerint
Episcopi, etc.*

a
b c
d e
f g
h i
k l
m
n o
p q
r s
t
u
x y
z aa
bb
cc

tractavit, omniaque ita se habere gavisus est, sicut ei ab Abbate primo fuerat intimatum. Facta igitur, sicut diei solemnitas expebat, Processione, pretiosoque incorrupti virginis corpore per claustrum monasterii Regis humeris præcipuorumque totius regni Procerum manibus reverentissime deportato, posita est super candelabrum præclara illa lucerna in domo Domini, ut qui ingrediuntur, lumen videant, et illuminentur ab ea. Sicque illud vas insigne castitatis, et universæ virtutis domicilium in feretro pretioso, quod ei ex auro et argento construi fecerat illustris Rex et consobrinus ejus, strenuus Anglorum debellator, Wilhelmus, regis manibus honorifice collocatum est, laudantibus cunctis voce lætabunda, et benedicientibus Deum, qui in Sanctis suis semper est gloriosus, et in omnibus suis operibus mirabilis.

14 Celebrata est autem Translatio ista anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo sexagesimo tertio, III Idus Octobris, die Dominica, ab excellentissimo Anglorum Rege Henrico, assistentibus venerabilibus viris a Thoma Archiepiscopo Cantuariensi, b Gileberto Episcopo Londoniensi, c Henrico Wintoniensi, d Nigello Heliensi, e Roberto Lincolnensi, f Wilhelmo Norwicensi, g Jacelino Salesberiensis, h Waltero Roffensi, i Hilario Cicestriensi, k Bartholomæo Exoniensi, l Richardo Cestrensi, m Godefrido Episcopo Sancti Asaph: et de Nortmannia Episcopis, n Lexoviensi Ernulpho, Ebroicensi o Rotroto, p Abricensi Achardo; Abbatibus, Hugone q S. Edmundi, Roberto r S. Albani, Rogero s Radingensi, Gregorio t Malmesberiensis; Comitibus etiam, u Roberto Legercestriæ, Hugone Comite de Nottsule, Galfrido Comite x de Essexia, y Wilhelmo Comite de Arundel, z Reginaldo Comite Cornubiæ, aa Patritio Comite de Salesbiria, bb Wilhelmo Comite de Albamarla, cc Richardo Comite de Penbroch; et Procerum, militum, ceterorumque diversi ordinis et officii innumera multitudo: summi Pontificatus arcem regente sanctissimo Papa Alexandro III, hujus beneficii auctore pariter et largitore, anno ejusdem Papæ quarto, regnante piissimo et glorioso Anglorum Rege Henrico II, anno regni ejus nono, præsentem, et huic operi accuratissime præsentem jam dicto ejusdem loci reverendo Patre Laurentio.

a Hic est S. Thomas Martyr, cujus vitam dabimus XXIX Decembr.
b Hic est Gilbertus Foliothus, qui pertinaciter Henricum Regem contra S. Thomam defendit.

c Henrici I ex sorore nepos hic fuit, frater Stephani Regis.
d Nigellus, secundus Elyensis Episcopus fuit, creatus anno MCLXXXIII, v Kal. Junii, consecratus kal. Octob. eodem anno: obiit an. MCLXIX, III Kal. Junii, feria VI, magnis jactatus tragediis, quæ in Chronico Eliensi vs. fuse recensentur.
e Robertus de Chesneio quartus memoratur, postquam Lincolniam Sedes est Dorcestria translata, illius Antistes, Stephani et Henrici II Regum temporibus.
f Guillelmus Torbus bel Turbus, Normannus, tertius Norwicensis Episcopus, egregie se Henrici II, conatibus opposuit. Sedisse fertur ab an. MCL ad MCLXXV.
g Alis Joellinus dicitur: obiit an. MCLXXXIV.
h Hic Theobaldi Archiepiscopi Cantuarien. frater fuisse dicitur. Obiisse an. MCLXXVII, cum sedisset annos XXX.
i Et hic S. Thoma adversarius fuit, ut videre est apud Baronium ad an. MCLXIV, num. 21, et alibi.
k Episcopus creatus est an. MCLXI, obiit MCLXXXIV, insigni viri eruditione.
l Coventrensem alii et Lichfeldiensem Episcopum faciunt, quia olim tres illæ unitæ sedes fuerunt, obiit an. MCLXXXII, cum sedisset annis XX.
m Hunc alii volunt Guilelmum illum Monumetensem esse, qui et Arturius dicitur. De Asaphensi urbe agens ad vitam S. Asaphi i Maii.
n Claudius Robertus in Gallia Christiana Arnulphum vocat.
o Cl. Roberto Rotocus, Rotodus, Roricus, Ejus meminit Robertus de Monte ad an. MCLVI.
p Meminit hujus idem Cl. Robertus.
q S. Edmundi-burgus, vulgo Edmondsbury, et contracte Bury, unum fuit e pulcherrimis monasteriis totius orbis in Suffolcia. Describit id Cambdenus in Itineris, et nos XX Novemb. ad vitam S. Edmundi.
r De S. Albani monasterio, oppido, temploque splendidissimo agit Cambdenus in Catiuechlanis, et nos ad vitam S. Albani XXI Junii.
s Radingum, sive Readingum, aut Bedingum, nobile monasterium ab Henrico I constructum, amplius redditibus dotatum, oppidum nunc est elegans et locuples, Bercherie præcipuum, ad Cunctonem, vulgo Kenet, fluvium qui 500 inde passibus in Tamisim influit. Agit de eo Cambdenus in Attrebatibus.
t Nobilitate in Willonia monasterium a Maidulpho Scoto sic dicitur. De eo pluribus agitur in vita S. Adelmi xvi Maii.
u Hic est Robertus, cognomento Gibbosus, qui contra Henricum II, sumptis pro rebellis filio armis victus captusque est an. MCLXXXIII, cum paullo ante Lecestria, sive Legcestria urbs illius Comitatus primaria misere a Regis esset afflictæ.
x Essexia regio ampla et opulenta, ab Orientalibus Saxonibus dicta.
y Hic est Wilhelmus de Albineio, qui ducta Adeliza Brabantia, Henrici I, Regis vidua, Mathildi Imperatrici constantissime adhaesit: aut certe ejus filius, itidem Wilhelmus dicitur.
z Henrici I, nothus fuit, ab Henrico II, Comitatu Cornubiæ sive Cornwalliæ, donatus.
aa Gualteri et Sibyllæ de Cadurcis filius hic fuit, primusque Sarisburie Comes, an. MCLXIX, interfectus, cum Compositella rediret.
bb Stephanum Albamarla in Normannia Dominum, suam ex uterina sorore nepotem, Albamarla Comitem dixit Guillelmus I, eumque titulum posterî in Anglia retinuerunt. Surus habebat de Albamara, non recte.
cc Richardus Strongbow, e Clarensi familia, Penbrochiæ Comes, Hiberniæ expugnator.

DE S. GERLACO EREMITA IN BELGIO.

§ I. S. Gerlaci celebre nomen, et publica veneratio.

CIRCITER
AN. MCLXXX
V JANUARI.
S. Gerlaci nomen in Martyrologiis.

Gerlacus Falcoburgensis dittonis, totiusque provincie Ultra-mosanae columen atque ornamentum, Nonis Januarii celebratur. Ejus non recentem esse cultum, et vita quam dabimus, et Martyrologia testantur. Carthusiani Colonienses in Additionibus ad Usuardum: Gerlaci Eremitæ et Confessoris. Martyrologium Coloniense: Ipso die S. Gerlaci Eremitæ et Confessoris. Germanicum: Sancti Eremitæ et Confessoris Gerlaci, qui prius miles fuerat. Gallobelticum: In ditone Falcoburgensi, obitus S. Gerlaci Eremitæ: cujus corpus in diocesi Ruræmondensi quiescit. Imo ipse, in quo olim habitavit, locus, quondam Leodiensis, nunc Ruræmondensi subest Episcopo. ms. Florarium Sanctorum: Gerlaci militis et Confessoris. Molanus in Addit. ad Usuardum: Apud Trajectum Gerlaci Eremitæ ex milite Confessoris. Ferrarius: Apud Falcoburgum in Belgio S. Gerlaci

Eremitæ. Venerabilis D. Joannes Chrysostomus vander Sterren, Abbas S. Michaelis Antverpiæ, in Natalibus Sanctorum Ordinis Præmonstratensis, ad v Januarii: In ditone Falcoburgensi Natalis S. Gerlaci Confessoris et Eremitæ, qui per ansteræ poenitentiae rigorem, in candidissimo Præmonstratensis Ordinis amictu, beatum ibidem vitæ finem sortitus, plurimis etiamnum miraculis gloriosus requiescit.

2 Duplicem ejus vitam dabimus: priorem ex vetustis Gerlacensis monasterii monumentis eruit, typisque vulgavit Erasmus Goyæus ejusdem monasterii Præpositus, scriptam circiter annum MCCXXV, ab Anonymo Ordinis Præmonstratensis Sacerdote in S. Gerlaci monasterio commorante. Hujus primum librum idem Goyæus Gastoni Spinolæ, supremo Limburgiæ Governatori, secundum Henrico Cuyckio Episcopo dedicavit. Alteram brevioram ab Wilhelmo Cripio juniore, Wilhelmi Cripii Gelbiæ Cancellarii filio, Henrici Cuyckii Episcopi Ruræmondensis jussu conscriptam.

3 Agit de S. Gerlaco Molanus in Natalibus Sanctorum

rum

Festum. rum Belgii, ubi hæc habet inter cetera : Commemoratio ejus fit in vigilia Epiphaniæ Domini : sed quia non est canonizatus, Missæ sacrificium peragitur de æterna Sapientia : et dum Litanie canuntur, submissa voce interseritur : Sancte Gerlace, ora pro nobis. *Unde ista hauserit Molanus, ante ejus ætate aut multo ante ista fuerint, haud scio. Nunc sane alia viget Sancti veneratio; de qua ita scribit Aubertus Miræus v. cl. in Fastis Belgicis :* Quiescit is in illustri sui nominis monialium cœnobio, in diœcesi Ruræmundensi, secundo lapide a Trajecto Mossæito. Festus ejus dies celebratur quotannis Feria secunda ante diem Pentecostes ibidem, et ab Ecclesia cathedrali Ruræmundensi in Geldria (et quidem Officio duplici :) et tres istæ Lectiones a Clero recitari solent. *Ac deinde Lectionibus, quibus ejus vitæ compendium continetur, recitatis :* Festivitas ejus propter Epiphaniæ celebritatem, in secundam Feriam, quæ sacratissimum Pentecostes diem antecedit, translata est. Quo tempore, qui hominum malitia antea obstructus laterat, miraculosus puteus, anno nonagesimo nono supra millesimum quingentesimum, Henrico Cuyckio Ruræmundensi Episcopo jubente, repertus est. Ossa quoque sancti viri elevata : et ipse puteus miraculis denuo cœpit clarescere. *Sic fere legitur in Officiis propriis diœcesis Ruræmundanæ, quæ idem Episcopus Cuyckius concinnavit, et Colonia an. mdciv typis edenda curavit.*

Ossa elevata.

Puteus repertus.

Idem Miræus Diplomatum Belgicorum Tom. 2, cap. 49, recitat S. Engelberti Episcopi Coloniensis et Martyris (de quo vii Novemb.) diploma, quo confirmat possessiones monasterii Heinsbergensis, factique S. Gerlaci mentionem. Testatur vero Miræus isthic, versus hos marmoreo S. Gerlaci tumulo incisos legi :

Epitaphium.

Gerlacus miles quondam, post cultor eremi,
Hoc mausolæo conditur arte suo.
Contempsitque lares, aras, patriosque penates;
Matta silex, ædes concava quercus erat.
Vita lascivos redimis Gerlace reatus,
Cedens virgineo rura paterna choro.

3 Meminit S. Gerlaci Arnoldus Rayssius in Hieroglyphicis Belgicis. Item Joannes le Paige Bibliotheca Præmonstratensis lib. 2, ubi vitam a Cripio editam recitat, officiumque e Breviario Ruræmundensi, in quo hæc de S. Gerlaco legitur Oratio : Deus, qui beatum Gerlacum Eremitam tuum, per austera pœnitentiæ rigorem, meritorum amplitudine, et miraculorum gloria sublimasti; da nobis famulis tuis, ut ejus meritis ac patrocinio tuæ majestati reconciliati, tuæ quoque indignationis justa supplicia in hoc et futuro sæculo misericorditer evadere valeamus. Per Dominum, etc.

Oratio de S. Gerlaco.

§ II. Hymni de S. Gerlaco.

Ex Officio Ruræmundensi.

Gerlace, qui domum tibi,
Spretis superbis oppidis,
Et spreto amore sæculi,
Quereum cavatam diligis :
In qua, remotis arbitris,
Tu te supra te tolleres,
Rerum levatus pondere,
Quæ ad ima mentes detrahunt.
Hic pane aquaque victitans,
Raro parumque dormiens,
Vite prioris crimina
Vi lacrymarum diluis.
Timor cupidoque exulant,
Et omne curarum genus :
Atque his repulsis, gaudia
Dat pura conscientia.

Hic nocte tendis et die
Cor et preces in æthera.
Sic cella, quamvis parvula,
Magni poli fit æmula.
Gerlace Falcoburgie,
Nunc hue, precamur, respice:
In nomen effusus tuum
Precatione nos juva.
Juvabis, ingentes modo
Pii canamus gratias
Huic, qui tot inter maxima
Nobis dedit te munera.
Gloria tibi Domine,
Qui scandis, etc.

7 Is ad Vesperas utrasque et Laudes recitatur Hymnus; ad Matutinum vero sequens :

Gerlacus ille, sanctitas
Cujus tot olim claruit,
Claretque adhuc miraculis,
Nunc efferendus laudibus.
Testatur hoc, quæ Cæli
Huic unda potum præbuit :
Illius haustu plurimis
Est restituta sanitas.
Ter imminente tempore
In astra Divi transitus,
Hanc in merum vis maximi
Mutavit undam Numinis.
Honore Falcoburgii
Hanc prosequantur maximo,
Quibus per illam contigit
Certare Cænæ laudibus.
Aqua ista cum sit efficax,
Possitque morbos pellere,
Quod pota quondam sit tibi,
Te multa posse credimus.
Gerlace fac, te quæsumus,
Creator omnium Deus,
Tuo rogatu, supplicium
Ut vota nostra exaudiat.
Gloria tibi Domine,
Qui scandis super sidera, etc.

§ III. Fontis S. Gerlaci inventio.

Ex Præf. Erasmi Goyei ad Hen. Cuyckium.

Præclarus admodum, salutifer, amœnus, et tertio in vinum commutatus fons extitit, ideo S. Gerlaci dictus, quia ex illo et ipse bibere, et Deus, Sancto intercedente, miracula edere solebat. Hic magna mole injectorum lapidum obstructus, diabolo instigante, et minus bene de Sanctorum patrocinis sentientibus quibusdam malignis hominibus. Atque ita factum est, quod intra quinquaginta et amplius annos nulla ex visceribus terræ manaret aqua, quæ se usui hominum et jumentorum præberet potabilem et salutiferam. Ore igitur putei obstructo, quasi pro pœna peccati in Deum et Sanctum commissi, cœperunt res monasterii retro labi, et gravissima damna et incommoda subsequi, tam in monasterii edificio flammis penitus exusto, quam in jumentis omnibus emortuis. Ipsæ etiam sacræ virgines, quæ adhuc supersunt, captivæ abductæ sunt : quater omnia monasterii bona prædæ paruerunt : septuaginta equi interierunt : omnia denique adversa quasi monasterii exitium minari videbantur.

9 Venerabilis Domina monasterii MARIA TZEVEL, veridica narratione hæc tibi suo Episcopo omnia ex ordine pandit, anxietatis et mœroris plena. Tum sine mora, Dignissime Præsul, quasi divino Numine affatus,

Fons S. Gerlaci dnu neglectus.

Secuta monasterii damna.

AUCTORE ANONYMO.
Fons, Cuyekii consilio, perquiritur.

flatus, respondisti : Præmissis orationibus a Deo quaerite misericordiam et auxilium, et inquirete fontem sancti Patroni vestri; ne si ille diutius delitescat, et misericordiam Dei prohibeat a vobis, et occasio sit quod et viri beati memoria simul intereat. Nam si fontis illius hausta aqua hominibus et jumentis beneficia præstitit sanitatis, si is iterum fluxerit, eadem conferet beneficia; unde S. Gerlaci gloria per singulos dies hic et in cælo feliciter capiet augmenta, et vos ipsæ pristina Patroni vestri optata beneficia. Salubre certe et Episcopo dignum consilium.

Reperitur.

10 Erat tunc, et adhuc modo est, fidelissimum monasterii (Economus, Winandus Balthasar nomine, qui audito hoc Episcopi oraculo, noctem Ascensionis Dominicæ anno MDCXC ducebat insomnem, surgensque hora tertia ante solis ortum, excitavit alium antiquissimum monasterii famulum Arnoldum Nalem, natum in Holthem, virum centum quasi annorum, et adhuc anno isto MDC superstitem. Duo isti, orantes, cœperunt in amœni prati lato campo fodientes quaerere fontem, et divino munere non sunt fraudati desiderio suo. Quod quæsiverunt, invenerunt. Redeunt, læta certe nuntia universis religiosis et inclytis virginibus reportant.

a
Ad eum venit cum multis Episcopus.

11 Reperti fontis rumor ad pias tuas, Reverendiss. Antistes (qui tunc in a arce Falconis eras) aures defertur. Præ mentis gaudio exultat Episcopus, et die Lunæ sequenti ad nova Dei reperta munera properans, assumit secum Sacerdotes pietate graves et meritis, nempe Pastorem Valkenburgensem venerabilem, et doctissimum Dominum Wilhelmum Amicum Pastorem in Hulsberch, necnon et egregium Dominum Winandum a Gelria sacre Theologiæ Baccalaureum eruditissimum Pastorem in Grunsveldt, devotissimum quoque virum Dominum Wilhelmum Hesium Pastorem in Venloe egregium concionatorem. Istis se adjunxerunt nobiles aliquot Proceres terræ Valkenburgensis, nempe inclytus vir Waltherus Hoen Anthypatus totius territorii Valkenburgensis, Michael Coeken, Petrus etiam vanden Hoeff Dynasta insignis ejusdem territorii; Jacobus quoque Leick generosus, Commissarius Regius. His se sociarunt honesti cives Catholici Valkenburgenses numero XXV.

Facto Sacro instituitur ad fontem Supplicatio.

12 Omnes isti congregati, venerunt ad laudandum Dominum, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia ejus. Solemne officium Missæ de S. Gerlaco ipse totus festivus peregit Episcopus. Tunc vero qui summi Sacerdotis videbat vultum, mente vulnerabatur, facies enim et color declarabant internam animi pietatem. Sacerdotes autem ante altare jactaverunt se, invocabant et laudabant Deum, pia supplicatione obsecrantes Omnipotentem, ut intercessione viri sancti, omnes in fidei integritate conservarentur. O quot tunc sub sacrificio virgineis oculis piæ devotionis lacrymæ defluerunt! quot pia suspiria audita! quot pectorum tunsiones! Peracto sacrificio instituitur processio ad Sancti fontem. Præcedit sacer virgineus chorus, Domina quoque, Sacerdotes et Præpositus. Sequitur Præsul stipatus nobilibus et honestis viris. Te Deum in amœno loco juxta fontem cantatur, Episcopus benedixit fontis aquam, et biberunt omnes ex ea.

Benedicit eum Episcopus, omnesque ex eo bibunt.

Multa ejus aqua fiunt miracula.

13 Et post aliquot dies gravi admodum et molesta corporis valetudine infestatur nobilis et pia Catharina Tzevel monasterii Suppriorissa, et allatam fontis aquam, quam bibere desiderabat, cum bibisset, statim ab infirmitate convaluit. A tempore autem reperti fontis quasi ex aperto divinæ pietatis ostio, hæc sanitatum subsecuta sunt munera. Vetulus ex Hoelant hausto calice frigidæ aquæ statim sanus surrexit. Multi peregrini ex Margraten, Aldenvalckenborch, Heer et Cayr, aliisque diversis locis asserunt, se meritis S. Gerlaci, et salutifera aqua fontis, divina be-

neficia consecutos, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi.

a Valkenburgum, Gallis Fauquemont, oppidum est dittonis Ultramosanæ, quod in antiquorum itinerariis tabulis Coriovallum, et Coriovallium, forte olim Corwalg.

VITA, AUCTORE ANONYMO. CAPUT I.

S. Gerlaci natales, adolescentia.

Gerlacus in territorio a Trajectensis oppidi, quo b B. Servatii reliquiæ venerabiliter honorantur, parentibus secundum sæculi dignitatem inclytis extitit oriundus. Ipse in annis juvenilibus militaribus disciplinis institutus, aliquamdiu secundum morem hujus sæculi præclare militavit, et per militiam celebre sibi nomen comparavit. Erat enim magnus corpore et validus, magnanimus mente; sed et animus acer nimis.

a
S. Gerlacus cujus.
b
Militiam sequitur.

2 Et quia, testante veritatis eloquio, sensus et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua, factum est, ut Gerlacus primo suæ juventutis tempore prosperis rebus et secundis successibus elatus, juvenilis calore sanguinis inflammatus, commilitonum suorum moribus et amicitii incitatus, corruptæ vitæ tramite per latam et spatiosam hujus sæculi viam præcipiti actionum pede percurreret. Quod nimirum non sine magno et occulto divinæ permissionis consilio factum esse credimus : ut videlicet tanti nominis Confessor et fidelis Christi servus futurus, ad exemplum veræ penitentiae cunctis proponeretur : ut nullus, quantumlibet magnis criminibus implicatus, ad indulgentiam divinæ misericordiae, per condignos penitentiae fructus, se pervenire posse desperaret, dum Gerlacum de tanta voragine liberatum, et de imis visceribus serpentis antiqui parmula divinæ misericordiae subtractum, in tanto cerneret virtutum culmine collocatum, et tali prærogativa sanctitatis ac c nominis videret glorificatum. Adeo quippe primo sui tempore tyrocini, cunctorum mundi hujus amatorum supergressus est studiorum levitatem, ut in sectandis terrenis lucris, in pauperum exactionibus et angariis, inanis hujus mundi lenociniis, nulli pæne commilitonum, quantumlibet in iis exercitato, reperiretur dissimilis. Vocem quippe divinæ admonitionis, quæ in Evangelio ad vigilandum in prima et secunda vigilia fideles suos commonet, aure surda præterivit : quia in pueritie vel in adolescentiæ suæ tempore, quasi in prima et secunda vigilia, circa sempiternam suæ animæ salutem, intellectu non satis sobrie vigilavit. Verum gratia nostri Redemptoris pietasque immensa famulum suum Gerlacum, dum in robore perfectæ constitutus esset ætatis, quasi in tertia vigilia, tanto tonitruo sui timoris de somno lethali excitavit, tantoque disciplinæ spiritualis vigore ad vigilandum in custodia divinatorum mandatorum confortavit; ut plerosque, qui a primæva ætate religiosæ vitæ dediti videbantur, igneis virtutum alis subvectus, sanctitatis gratia præveniret; et Patrum præcedentium, quorum apud omnes orthodoxos Ecclesiæ filios non immerito prædicabilis est memoria, meritum simul et præmium divini muneris largitate contingeret : sicut sequentia plenius declarabunt.

Gen. 8. 21.

Vitiis indulget.

c

a Trajectum, nobilis civitas ad Mosan flumen, quatuor infra Leodium leucis.

b Vitam S. Servatii Episcopi dabimus XII Maii.

c Ita legendum conjicio. Erat non.

CAPUT II.

De primordiis conversionis ejus.

Quando complacuit supernæ gratiæ, ut famulum suum Gerlacum de servitute Babylonis liberaret, et Hierusalem matris nostræ, quæ sursum est, militem eum strenuum et civem fidelissimum ordinaret; contigit, ut quodam tempore ad ludos militares, quos vulgo tornetas vocant, Gerlacus cum suis commilitonibus moresolito properaret. Erat enim in quodam officio militari, quod lingua nostra a *ridtmeister*, hoc est, militum magister, dicitur; quod olim forte Tribunus militum dicebatur. Constituta vero die, sub quodam castro Julii Cæsaris, quod ab eo b *Juliacum* dicitur, ordinatis ad exercitium militare militum cuneis, Gerlacus armis instructus, cum militibus, quos sub se habebat, ad aream certaminis properavit.

4 Jam vero palæstræ illi sese inserere tentabat, jam pectori clypeo obducto hastam vibrare parabat; cum ecce gravis mœoris nuntio, de morte videlicet suæ conjugis, consternatus, altius ingemuit; moxque rore supernæ gratiæ inspiratus, apertis intellectabilibus oculis cordis, perituras divitias et fugitivos honores, nihil aliud quam vanitates quasdam, et insanias falsas esse cognovit. Confestim igitur coram omni, quæ convenerat, militum multitudine, militiæ cingulo abrenuntiavit: equorum phaleras et subvectionem, armorum gloriam et splendorem, sicut sanctus Rex et Propheta David aquam Bethleemicam, Domino libavit; numquam deinceps istis se cor vel manus apponere, melioris vitæ contemplatione, confirmavit. Exemplo igitur Salvatoris ad passionem properantis, humilis aselli terga insedit, sicque ad propria remeavit; et tantæ rei novitate, omnibus hoc intuitibus non minimum admirationis dereliquit.

a *Proprie est Equitum magister, a rijden quod Belgice equitare significat.*

b *Rectus, ut reor, Cluwerius a Julia Agrippina Neronis matre nomen id ductum conjicit. Coput est Julia per ampli Ducatus, inter Rhenum ac Mosam.*

CAPUT III.

De initio peregrinationis ejus.

Post hæc igitur, disposita domo, et ordinatis rebus, pede nudo, ad carnem cilicio indutus, et desuper lorica ferrea coopertus, per diversa loca Sanctorum peregrinando circuei, tandem Romam devenit. Visitatis itaque Apostolorum sacris liminibus, a Domino Apostolico et Cardinalibus, confessione peccatorum facta, penitentia sibi viam demonstrari, et vulneribus sanandis congrua medicamenta satisfactionis sibi rogavit injungi. Apostolicus vero septem annorum, alii dicunt quinque, illi penitentiam injunxit peragendam, in ministerio pauperum in hospitali Hierosolymitano. Quam ille devote suscipiens, accepta benedictione Apostolica profectus est. Perveniens igitur ad loca sancta, hospitale, quo pauperes et infirmi recipiuntur, expetiit.

6 Fratres vero hospitalis, cognita causa pro qua venerat, considerantes honestam esse personam, officiis minus laboriosis eum deputare voluerunt. At contra vir Dei, se labore petere, non fugere; depectionem, non honorem, pro Christo, qui pronobis humilem se exhibuit, se in ministerio pauperum peti velle respondit. Quid plura? Ægre tandem, et vix aliquando obtinuit, ut cura pascendorum animalium sibi imponeretur. Suscepta igitur jumentorum sibi delegata custodia, per septem annos continuos, porcos et alia pecora fideliter procuravit, semper jejuniis ac orationibus, divinisque obsequiis intentus; et inexorabilis castigator sui corporis perseverans.

7 Nec prætereundum, quod die quadam, dum in pascendis gregibus moratur, casu pedem, sicut erat nudus, in quoddam genus spinarum, quod mordacissimæ naturæ est, impegit; et villius dumeti in grave-scence, magnis doloribus cepit coarctari. Recordatus autem vir Dei, quod matrem propriam tempore suæ pueritiæ pede iratus pulsavit, gratias egit Conditori, quod in eodem quo ipse in matrem excesserat corporis membro, paterne ab eo meruit castigari. Dum vero spatium injunctæ sibi penitentia, septem videlicet annorum curriculum, esset evolutum; itinere quo venerat, iterum Romanam remeavit ad urbem.

AUCTORE ANONYMO.

Pedem lædit quo matrem puer pulsarat.

CAPUT IV.

Qualiter ab Adriano Papa Roma remissus sit.

Ea tempestate præsidebat Apostolicæ Sedi a Adriano Papa IV, et Romanum Imperium gubernabat b Fredericus Imperator, qui etiam de manu prænomi-nati Apostolici consecrationem vel unctionem Imperii suscepit. Iste Fredericus Imperator avus extitit hujus c Frederici, qui post patris sui d Henrici Cæsaris obitum, disturbato nimium per contentionem e Philippi et Ottonis imperio, tandem legitime succedens, obtinet f hodie principatum. Igitur vir Dei Gerlacus, ad supramemoratum Romanæ Sedis Antistitem accedens, et injunctam sibi septem annorum penitentiam se persolvisse demonstrans; formam et viam religiosæ vitæ, quam deinceps imitaretur, ab eo sibi demonstrari supplici prece postulavit.

9 Dominus vero Apostolicus diversas Sanctorum regulas tam Monasticæ quam Canonice professionis ei proposuit. Ad hæc vir Dei quibusdam votis indissolubiler se obligasse et constrinxisse respondit; videlicet equorum subvectionem, vini que et carnis edulium se asseruit devovisse, et continuata tam æstate quam hyeme jejunia se observaturum, cilicii quoque et aliorum laborum exercitium se inviolabiliter subiturum gratia divinæ remunerationis, quamdiu vitæ sibi spatium superesset. Et hac de causa Sanctis in communi vita sub regulari professione degentibus, se minime concordare posse affirmavit. Ad hæc vir Apostolicus, adhibito discretionis libramine, considerata rerum qualitate, virum Dei Apostolicis munitum literis ad propria remisit; talia vivendi præcepta ei tradens, ut omnium quæcumque paterna hereditate possidere videbatur, dispensatorem, non possessorem se sciret esse; et victu vestituque contentus, cetera omnia in causas pias ecclesiis et pauperibus erogaret. Hac accepta vir Dei vivendi regula, ad natale solum remeavit, litteras Apostolice secum deferens, et Bullam Adriani IV nomen in se continentem, quæ nunc usque pro hujus rei testimonio in ecclesia nostra conservatur.

a b

c d

e

f

Penitentia impleta Romanam redit.

Austeritas vitæ mira, voto firmata.

Redit in patriam.

a *Adrianus IV, an. MCLIV, III. Dec. Pontifex creatus: obiit 1 Septemb. an. MCLIX.*

b *Fridericus I, Enobarbus, anno regni quarto Imperator coronatus est Romæ ab Adriano, xviii Junii, MCLV, mortuus anno MCLX.*

c *Fridericus II, an. MCCXI, Imperator electus, sed anno tantum MCCXIII, coronatus Aquisgrani, Romæ an. MCCXIX. An. MCCXLV, excommunicatus et Imperio abdicatus est, eique anno sequenti subrogatus est Henricus, Landgravius, huic an. MCCXLVIII. Wilhelmus Hollandiæ Comes.*

d *Henricus VI alius V, an. MXXCI, xv April. Imperator Romæ a Cælestino III coronatus, mortuus an. MXXCVII, xxviii Septemb.*

e *Mortuo Henrico VI, electus est Philippus ejus frater, ab alio Otho Dux Saxonie, an. MXXCVIII. Hinc bellum. Cessit Otho. Occisus est Philippus an. MCCVIII, xxiii Junii. Ex pacto Otho successit, an. MCCIX. Romæ coronatus: an. MCCX, excommunicatus, obiit anno MCCXVI.*

f *Hinc patet quando hæc scripta sit vita; circa annum nempe MCCXXV.*

g *Colligitur hinc, Auctorem in eodem S. Gerlaci conobio habitasse.*

CAPUT

AUCTORE
ANONYMO.

CAPUT V.

*Qualiter in quercu concava religiosam vitam
sub arctissima districtione duxit.**Habitat in ex-
cavata quercu.*

Regressus autem ad agros proprios, sciens quoniam per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei, arduum nimis propositum, et austeræ conversationis districtionem nostris inauditam temporibus, arripuit. In eodem enim atrii loco, quo nunc ejus sanctissimum requiescit corpus, et resurrectionis simul et beatæ immutationis expectat gloriam, in proprio scilicet sui juris fundo, quercum veterinosam, magna grossitudine circa radices distentam, ampla capacitate cavari, et in ea congeriem magnam lapidum fecit comportari, desuper autem mattam componi, et in hoc lectisternio membra dedit sopori, ad carnem cilicio indutus, et desuper lorica ferrea coopertus. Hujus rei seniores qui lucusque supersunt, et in vicinia nostra demorantur, testes existunt; quiasserunt, de arefactis radicibus prædictæ quercus, tantam copiam lapidum ad fundamenta ecclesiæ, quæ super beati viri membra ædificata est, se extulisse, quantam plastrum bene instructum duabus vel tribus vicibus devehere vix sufficeret: quin etiam reliquias matte, super quam cubare vir Dei consueverat, ibi se reperisse profitentur.

*Abstinentia
ejus, victusque
austeritas.*

11 Jam vero de abstinentiæ illius parsimonia, et de laboris quo in divino desudavit obsequio, infatigabili perseverantia quid dicam? Certe versiculo quodam poetico, quo dicitur,

Nam miranda canunt, sed non credenda, poetæ, me quilibet inurere posset, quasi gravi cauterio: nisi quod ii, qui tunc præsentis erant B. Gerlaci contemporanei, ejus Angelicam in terra conversationem ita oculis inspexerunt, et manibus contrectaverunt, quod non sunt occultata a filiis eorum in generatione altera, sed pater filio, filius nepoti narrat laudes ejus et virtutes et mirabilia ejus quæ per eum Deus effecit. Nam quidam provectæ ætatis Joannes nomine (qui nunc usque superest in vicino nobis cohabitans) affirmat se, dum puerulus esset, valde annosam quamdam neptem habuisse, quæ sibi referre solita erat, quod eo tempore, quando B. Gerlacus in quercu concava specu vitam solitariam duxit, in puellaribus annis posita, omne panis alimentum, quo vir Dei quotidie sustentabatur, a matre sua, quæ beati viri consanguinea erat, coctum et præparatum, ad ejus refectionem attulerit. Qui quidam provectæ ætatis Joannes et aliorum multorum veridica relatione didicimus, ex hordeo cineribus mixto confectus erat. Potus vero ejus aqua erat de fonte, qui usque hodie Fons S. Gerlaci denominatur.

*Erga pauperes
et peregrinos
caritas.*

12 At contra, de fructibus terræ vel animalium annuatim sibi provenientium, sagacissimo studio magnaue industria, ciborum dulcia condimenta præparari fecit, et iis pauperes et peregrinos hospitio receptos humanissime refecit, ipse in observantia supradictæ parsimonie longanimiter perseverans.

CAPUT VI.

*Qualiter singulis diebus S. Servatium in Tra-
jecto frequentavit.*

Præterea de itineris, vel potius peregrinationis ejus indefessa consuetudine, qua sanctum solitus erat frequentare Servatium, celebris apud cunctos existit opinio, et grandis admirationis, sed difficilis, et, ut mihi videtur, impossibilis imitationis. Hujus enim laboriosi famam itineris, non solum omnes per circuitum nostrum commorantes, verum etiam populi de diversis mundi partibus ad ejus sacra limina quo-

tidie properantes, a progenitoribus suis ad se perlatam constanter asseverant: et generatio quæ præterit, generationi quæ advenit, ita deiis consequenter enarrat, quod hujus Sancti memoria quasi fixa æternitate perseveret. Via enim, quæ a B. Gerlaci cella Trajectum ad B. Servatium porrigitur, magni miliarii spatio dilatatur, ex parte montuosa et ascensu difficilis; pluviæ vero tempore natura terræ illius adeo tenax est et palustris, quod in equis valentibus vix alicui sit transmeatio. Præterea, tempore hyemali glaciali frigore indurata, ad modum spinarum ita redditur hispida, quod nonnumquam nudis pedibus in ea ambulandum solent cruentari vestigia. Sed vir beatus primo gallorum cantu de lectulo quietis suæ, quod lapidum congerie constratum erat, semper de nocte consurgens, fratres Ecclesiæ B. Servatii, ad confitendum media nocte Domino surgentes, semper prævenit; jejuniorum inedia desiccatus, lorica pondere gravatus, cilicii asperitate decorticatus, via tenebrosa et lubrica nonnumquam pæne suffocatus, glacialibus ictibus aliquando graviter in plantis terebratus; et quod gravius est, demonum visibiliter ei apparentium, et cum eo itinerantium, occursu multipliciter tentatus.

*Singulis noctibus Tra-
jectum ad matura-
tinas prope-
rat.**A dæmonibus
in via vexatur.**Vestigia ejus
cruenta.**Et premens
frigus non sen-
tit.*

14 Evenit namque aliquotiens, ut hyemis asperitate punctus, sanguine guttatum de pedibus proficiente, cruenta per totam viam ejus vestigia notarentur. In eodem hyemis horrore quidam eum comitatus, nudis et ipse incedens plantis, dum graviter pedes sibi algere conquereretur: Observa, inquit homo Dei, ut eadem quæ ego terræ imprimo, tuis pedibus teras vestigia. Paruit ille, moxque totam æris intemperiem, quasi vernali tempore sensit rorantem, quam prius fuit expertus male urentem.

*Hermannus
ejus comes.**Ejus figura
dæmon Gerla-
cum tentat.*

13 Alio item tempore quidam Hermannus nomine, a candore corporis Blankardus cognominatus, religiose alio in loco, a beati viri cella non multum remoto, et ipse conversatus, exemplo ejus incitatus, ad frequentanda B. Servatii limina eum imitatus est. Hoc igitur inter eos convenit, ut ad cruceam quamdam, quæ prope Trajectum in bivio posita itinerantibus viam demonstrat, qui prior venisset, alium ibi exspectaret; ut simul ad sacratissimi Confessoris Servatii memoriam venerandam properarent. Contigit ergo multotiens, ut B. Gerlaco solita devotione iter agente, malignus ei spiritus in specie prænominati Hermannus se demonstraret, et cum eo viam carpens, sensim et quasi pedetentim malitiæ suæ venena ei propinaret. At ubi beatum virum serpentinum suum virus, quod auribus et cordi ejus instillabat, sobrio mentis intellectu vidit respuere; de ponte Mosæ fluminis, quæ Trajectum præterfluit, saltu præcipiti, inhonesta relinquens vestigia, in amnem se dejecit; et indicia, diabolum se fuisse, indubia reliquit. Alio item tempore, itineris ejus devotionem retardare volens humani generis adversarius, cupas et dolia et alia hujusmodi monstra coram eo volutare cœpit: sed nec sic equidem per fraudis suæ commenta quidquam effecit.

*Ejus iter con-
tardare.*

16 Talis observantiæ rigore vir beatus se indesinenter exercebat: talis peregrinationis frequentatione Sanctum Domini Servatium infatigabiliter requirebat, Sabbati tamen die, in quo gloriosæ Domine nostræ memoriam Ecclesia consuetudinaliter solemnem agit a Aquisgrani, per miliaria circiter tria, cum pera et baculo, peregrinationis suæ insigniis, properavit, ad illam famosissimam toto Romanorum orbe capellam, a b Carolo Magno fundatam, et a c Sancto Leone Papa, cum numerosa Episcoporum multitudine in honore Dei genitricis et virginis Mariæ, Domino consecratam: ubi etiam ejusdem reverendæ *Θεοτόκου* memoria venerabiliter a cunctis terrarum populis honoratur, et celeberrime frequentatur. Sed tentationes et immisiones factas per angelos malos, qui juxta iter scandalum

*Singulis Sab-
batinis Aquis-
granum ad
cappellam D.
Virginis.**a
b c*

dalum posuerunt beato viro, quis enumeret: Verum supra firmam petram veræ religionis perseverantia fundatus, nullatenus est ab adversariis superatus.

a Aquisgranum, sive Aquagrani, Gallie Belgicæ urbs, non procul Trajecto, ut hinc patet, balneis calidis, S. Caroli Magni mansuetudo, etc. nobilis.

b Vitam ejus dabimus xxviii Januar.

NOT. 106.

c Leo III, an. dccxcv, xxvi decemb. creatus Pontifex, anno dccxv, in Gallias venit, et basilicam S. Marie Aquisgrani dedicavit, obiit an. dccxxvi, xii Junii. Non est relatus in numerum Sanctorum, licet hic Sanctus appellatur.

CAPUT VII.

Quantam persecutionem pro Christo sustinuit.

Quoniam igitur omnes, qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patiuntur propter justitiam, tanquam aurum in fornace probavit electum suum Dominus: et ut purgatum defæcatumque, et ab omni hujus mundi aspergine presse pureque detersum, quasi argentum igne examinatum eum purificaret, multifariam multisque modis per caminum tribulationum eum transduxit. Postquam enim præcessit, ut jam prælibavimus, malignorum spirituum occulta et clandestina tentatio, quasi draco sedens in insidiis in occulto; consequenter nihilominus subsecuta est divitum quorundam et potentum contra eum aperta persecutio, quasi leo rugiens in excelso.

18 Præpositus enim et Monachi, simul et Clerici cellæ a Merssensis, qui in vicino manebant, tantæ rei novitate attoniti et permoti, pro eo quod vir Dei Patrum præcedentium, qui in speluncis et in cavernis terræ latitabant, exemplo, in specu concavæ quercus, vitam duceret Angelicam; quia tamen Religiosorum modernorum consuetudini minime ista concordare videbantur, eum ab hoc proposito revocare modis omnibus nitentur. Multo igitur studio et summo conamine operam dederunt, ut B. Gerlacus Præpositus et Monachis Merssensibus obedientia subderetur. Ad hæc vir Dei, meritiens ne forte, si personis vitæ laxioris obedientiæ voto se constringeret, aliquando vel obedientiæ, vel propositi sui violator existeret, dum religioni vel professioni suæ contraria Præpositus sibi Merssensis quandoque imperaret b. Quapropter Monachi et Clerici monasterii Merssensis indignati, cum eum ipsimet, pro eo quod bonæ nationis et celebris exitiit opinionis, per se non præsumerent molestare; apud venerandæ memoriæ Dominum c Norbertum Leodiensem Episcopum, eum cæperunt multis modis insimulare. Dominus vero Episcopus, credens iis quæ dicebantur, festinato ad locum ubi S. Gerlacus in quercu latitabat, advenit, et quia multam habuisse pecuniam, et eam sub congerie lapidum in quercu repositum occultasse, Domino Episcopo delatus fuerat; iratus Præsul quercum succidi, et omnem locum diligenter fecit investigari. Cumque nihil aliud nisi districtissimæ vitæ, et austere conversationis ejus manifesta reperisset indicia, de tali tantoque viro sibi subreptum fuisse vehementer indoluit, et quod tam innocentem et justum contristasset, ingenuit. Unde ipse Dominus Norbertus Leodiensis Episcopus, spiritualis more Patris eum ab adolescentia suscepit, et ei vice sua d Rodensem Abbatem, et alios religiosos, quantum ad curam animæ spectat, præfecit.

19 Hunc autem Norbertum Leodiensem Episcopum quidam non bene putant esse S. e Norbertum, Præmonstratensis Ordinis initiatorem. Isti in æquivoco falluntur; quia B. Norbertus Madaburgensis Archiepiscopus, qui Religionem Præmonstratensem fundavit, tempore f Lotharii Imperatoris migravit ad Dominum: Beatus vero Gerlacus, sicut Bulla quam a Roma detulit testatur, ab Adriano Papa remissus est; qui scilicet Adrianus Papa, ut historia testantur,

longo tempore, et post Lotharii discessum intervallo, Fredericus I, in Romanorum Imperatorem consecravit.

a Marsna, aliis Marsana, vulgo Mersen, olim palatium Regium lenca una a Trajecto distans, a Gerberga Regina an. dccclxxvii donatum monachis cenobii S. hemigii Remensis cum villa et prædiis adjunctis; quæ illi ad nostra usque tempora tenuerunt: cesserunt deinde Canonicis regularibus permutatione aliorum in Francia honorum.

b Videtur aliquid deesse. pendet enim sententia.

c Nullus inter Leodienses Episcopos Norbertus reperitur, nisi binominis fuerit; aut quod potius reor, Chærepiscopus fuerit, aut Vicarius.

d Claustrum Rodense, vulgo Cloosteraet, cenobium est in agro Limburgensi Canonicorum regularium, gestantium nigram tunicam, et candidam fasciam lienam e collo pendentem ut Gertrudani Lovanii et Cauvenbergenses Bruzellis. Eorum meminit Aubertus Miræus lib. 1 Donat. Belgicæ, cap. 67. Sita est ea Abbatia ad oppidum Ducis-rodam, vulgo Sertoghenraet, Gallis, Rolduc.

e Colitur S. Norbertus vi Junii.

f Lotharius II electus est an. mcxxxv, post mortem Henrici V, coronatus Romæ an. mcxxxiii, mortuus an. mcxxxviii, iii decembris.

CAPUT VIII.

Quomodo S. Hildegardis prophetissa coronam, cum qua Christo desponsata fuit, ei transmisit.

Igitur sanctum Dei famulum, quem dæmonum infestatio vel latronum multitudo tam frequenter tentavit, et humani cordis vecordia tam crebris injuriis molestavit (ne forte domus supra firmam petram fundata tanti turbinis acta violentia titubaret) Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, dilecti sui merita per Prophetarum oracula mirifice declaravit. Erat eo tempore in partibus a Maguntia virgo quadam sanctissima b Hildegardis nomine, famosissima illa Prophetissa novi Testamenti; cum qua familiariter locutus est Deus, et ostendit ei secreta celestia. Hæc per manum sanctæ memoriæ Domini c Henrici Maguntinensis Archiepiscopi sacro velamine Domino consecrata, cum nullis litteris, nisi tantum Psalmis Davidicis esset erudita, per Spiritum sanctum edocta, de divinis oraculis et sacramentis sibi revelatis, grandia edidit volumina; quæ ab d Eugenio Papa, mediante S. e Bernardo Claravallense Abbate, f canonizata et inter sacras Scripturas sunt connumerata. Hæc per multa temporum curricula doctrinæ salutaris lampade sanctam Ecclesiam illuminavit, epistolis ad diversas personas missis corroboravit, et claris miraculis illustravit.

21 Hæc igitur Christi sponsa, dum Regem et Dominum dominantium sedentem in throno more solito in vera videret visione, et assistentium ei Sanctorum distinctos ordines et choros lustrando circuiret, inter Confessorum splendidissimum chorum sedem conspexit lucidissimam, inestimabili decore circumdatam, et mirifice adornatam. Et videns, vehementer super hoc admirata, didicit divino edocta oraculo, hanc gloriam et honorem Sancto præparatam esse Gerlaco, qui S. Servatium quotidiana peregrinatione frequentaret in Trajecto. Hac revelatione virgo Domini de meritis B. Gerlaci certificata, tota in ejus sacrum amorem succensa flagravit; et in signum perpetuæ, quam cum eo quandoque perceptura erat, societatis et felicitatis, coronam, qua in die consecrationis suæ ab Episcopo coronata est, ei transmisit; quæ hujus rei testis, dovote nunc usque in Ecclesia nostra conservatur.

a Urbs est celebris ad Rhenum, Moeni sive Mogoni ostio opposita. Unde et nomen videtur accepisse.

b Vitam dabimus xvii septemb. in qua, quæ hic de ejus scriptis plenius referuntur.

c Sedit ab anno mclxii usque ad mcliii.

d Eugenius III, (qui ab an. mclxv sedit usque ad mclvii, viii Julii, ubi nos de eo agimus) post Concilium Remense an. mclxviii, Trevisis visiones S. Hildegardis diligenter examinatas probavit.

e Colitur S. Bernardus xx Augusti.

f Id est, approbata.

AUCTORE ANONYMO.

Adversis pro- batur.

a

Vicatur a Mo- nachis Mer- sensibus.

b

Succiditur ejus quercus.

Præficitur illi in spiritalibus Abbas Rodensis.

d

e Norbertus Episc. Leodiensis, alius a Magdenburgensi.

f

a

b

c

d

e

f

S. Hildegardis prophetissæ scripta approbata.

Videt sedem in celo, paratam S. Gerlaco.

Coronam qua Deo consecrata erat, ei donat.

CAPUT

AUCTORE
ANONYMO.

CAPUT IX.

*De eo, quod cuidam capillos capitis incidit, qui
postea per LX annos numquam excreverint.*

Denique vir beatus non solum per bonam operationem, lucis exempla quibusque demonstravit; verum etiam doctrinæ salutaris fontem plerisque fideliter administravit. Multis enim ad se venientibus, prout unicuique expedire videbat, singulorum moribus occurrebat. Clericos enim et Pastores Ecclesiarum vehementer arguebat, pro eo quod, soluta zona pudicitia, minus caste et sobrie in via Dei ambularent, sed facile pedes eorum per vias non bonas lubricarent: milites de percussione et scissura vestium, de oppressione pauperum, de vanitate alearum, et venationum, et ludorum militarium, et de exactione usurarum: matronas vero notabat de compositione vultus, et vestimentorum strictura et superfluitate; ad nihil aliud hæc utilia esse dicens, nisi ad partus suffocandos, et oculos adulterorum post se trahendos.

Gerlacus vi-
tia reprehendit.Comatos ar-
quit.Coma ab eo
recisa non re-
crevit.

23 Maxima vero invectione adolescentes et juvenes comatulos calamistratos corripiebat, qui in capillatura muliebri tunc temporis insolenter lasciviebant; verbisque persuasibilibus plerosque in tantum inflectebat, quod comam capitis tendendam ultro viro Dei offerebant. Verum in hoc opere divina potentia contra legem naturæ mirabile quid et insolitum dignata est operari. Est Presbyter quidam, nomine Clericus, de loco ab ecclesia S. Gerlaci non longe remoto natus, sed in ripa fluminis Rheni a tempore suscepti sacerdotii conversatus. Hic narrare solet, patri suo (dum in capite adolescentiæ constitutus esset) B. Gerlacum comam capitis incidisse; sed postea eundem suum patrem commemorat longævum in sæculo filios et filias genuisse, multisque negotiis intendisse, sed capillos capitis ejus ultra metam, quam vir Dei totoderat, postea numquam excrevisse.

CAPUT X.

*Qualiter sapientia hujus mundi, B. Gerlaci
vitæ detrahente nitens, sit confutata.*

Verum non abs re videtur narrationis ordinem paulisper postponere, et huic operi necessario inserere, qualiter ea quæ de beati viri vita vel virtute præmisimus, a sapientibus hujus mundi, sugillationis intentione et obtrectandi studio curiosius investigata, inexpugnabili luce rationum sub mira sapientia hujus mundi confundere; et per contradictionem linguarum, quasi per caminum ignis ardentem illæsa transiere; quia non est in eis inventa iniquitas. Est in partibus a Hasbania castellum, quod b S. Trudonis denominatur, et in castello monasterium Monachorum ab eodem sancto Confessore fundatum, ejusque meritis et corporali requietione glorificatum. Abbas huic monasterio præsidet vir reverendissimus, et magnæ in Christi Ecclesia gloriæ, Magister c Johannes Xantensis, fidelis verbi crucis dispensator, et modernæ expeditionis Hierosolymitanæ studiosus coadunator. Quodam itaque tempore, adveniente prædicti Confessoris B. Trudonis anniversario depositionis die, qui in castello supra memorato a populis de tota vicinia confluentibus debita venerationis cultu celebriter recolitur, peractis quæ ad cultum divini obsequii pertinebant sacris officiis, plures tam Ecclesiasticæ quam etiam personæ sæculares a prædicto venerabili Abbate ad convivium sunt invitati. Inter quos unus de castelli illius Proceribus, quos sermone patrio d Scabinos vocant, Arnoldus nomine, qui sapientia sæculari multum pollere, et in negotiis sæcularibus plurimum efficax esse ferebatur, a e Fra-

a b

Joannes San-
ctensis Abbas
S. Trudonis.

c

d

e

tre quodam de cella S. Gerlaci, qui tunc forte præsens aderat, de B. Gerlaci conversione et vita et qualitate curiosius primum investigare; deinde mordacius eis quæ dicebantur, conatus est derogare; postremo autem, jocosa quadem urbanite cœpit ea subsannare. Fecit hoc, quia sapientia mundi hujus, tantum iis rebus consuevit fidem adhibere, quæ usu didicit, experientia novit, et sensuum exteriorum, quos cum brutis communes habemus, officio comprehendit. Cæterum ubi flamma divini amoris, electorum cordibus se infundens, supra humanæ infirmitatis possibilitatem triumphales viros de carne propria, de hoste antiquo, de mundo trophæa victoriæ reportare facit; hoc mentes carnalium terrenis solummodo incubantes, et sursum intellectualem respectum non habentes, pondere distortæ vitæ pressæ, non animadvertunt. Eapropter prædictus Satrapa ille (litteras quippe noværat) coram multis, qui festivitatis gratia erant invitati, dogmatizare cœpit, quod iis, quæ de B. Gerlaco referebantur, credere nulla ratio persuaderet; pro eo, quod contra consuetum naturæ cursum fragilia humani corporis membra, in tantis laboribus perdurare non valerent.

Scabinus Tru-
donensis S.
Gerlaco detra-
hit.

25 At contra, prædictus Frater ille: Testimonia (inquit) ista B. Gerlaci merita præconantia, credibilia facta sunt nimis; quia in omnem circumquaque regionem exivit sonus eorum, et in fines totius Germaniæ fama se diffudit eorum: et quod super hoc, patres narrant filiis suis, et filii eorum generationi alteræ: quodque necesse sit quemlibet fidelium indubitatam fidem iis adhibere, aut populos totius Germaniæ, quin etiam multarum exterarum gentium regna, mendacii et falsitatis redarguere, qui ad B. Gerlaci Confessoris Christi sacra limina devote confluentes, laboriosissimæ conversationis ejus, qua in divino desudavit obsequio, a suis progenitoribus ad se perlatam famam constanter asseverant. Præterea et hæc indubia indicia fore, quod Sancti contra carnis jura, legemque naturæ, in stadio vitæ presentis cucurrerunt; quia videlicet præter in cælis eis conservatam beatitudinem, etiam in hoc mundo talem gloriam a Domino perceperunt, quod ad eorum corpora contra consuetum nihilominus naturæ ordinem, mortuis vita, cæcis via, surdis auditus, claudis gressus redditus, et debilis quisque sospes regreditur: apperte et congrue Sanctis et electis Dei juxta modum laboris, consequenter successisse mercedem remunerationis: ut sermo Evangelicus impleatur, quo dicitur: Eadem mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis, et super adjicietur vobis.

Ab Auctore
refutatur.

Marc. 4. 24.

26 Iis satrapa ille auditis, cum sibi satisfactum esset in omnibus, in una tamen hæsit questione, dicens, nec verum nec verisimile esse, B. Gerlacum juxta Psalmistæ vocem, cinerem sicut panem manducasse, et tantis laboribus attritum ejus corpus hoc alimento subsistere portuisse, humanæ carnis materiam magis per hoc dissipari quam vegetari; complexionalis sanguinis, et vitalium humorum rivulos in venarum clementia bona receptacula, per cinerum comestionem minime posse transfundi. Ad hæc venerandus, de quo supra mentionem fecimus, Ecclesiæ B. Trudonis Abbas, altercantibus nobis, partes suas interposuit, et litem nostram decidit, auctoritate sua sententiam nostram confirmavit, et propositæ questioni diffinitivam conclusionis sententiam dedit. Asseruit namque, notam sibi religiosæ vitæ quamdam personam prope castrum quoddam famosissimum, quod dicitur f Clivæ, commorantem, quæ inter alia piæ conversationis insignia, tam districtæ abstinentiæ regulam observavit, ut pane quotidiano, qui de simpla farina et dupla parte cinerum confectus erat, ad refectionem uteretur.

An potuerit
vesci pane ci-
neribus mi-
sto.

27 Hæc per quemdam excessum necessario inse-ruimus, ut eunctis legentibus luce clarius imotescat, B. Gerlaci

B. Gerlaci gesta sapientum hujus mundi diligenti inquisitione sæpius ventilata, numquam, palarum more, vento, fuisse rapta falsitatis, sed semper stabili fundamento perstitisse veritatis. Nunc ergo ad narrationis ordinem redeamus.

a Hasbania, sive Hasbanium, regio Belgii est cis Mosam a Leodio Lovanium versus. Ejus mentio est in divisione regni Lotharii inter Carolum Calvum et Ludovicum facta an. MCCCLXX.

b S. Trudonis vitam dabimus XXIII Novemb. ubi plura de hoc oppido.

c Joannes Sanctensis ex Decano Aquisgranensi postulatus in Abbatem S. Trudonis, consecratur sub finem anni MCCXXII, anno sequenti simul Abbas Tuliensis a Legato Apostolico constituitur: moritur anno MCCXXXVIII, x Kal. Februar. unde clarius patet, quo tempore hæc vita scripta sit.

d Ita toto Belgio appellantur urbium pagorumque Senatores, qui jus dicunt, fere vi viri aut xii viri.

e Infra ostendit Auctor esse Fratrem illum fuisse.

f Oppidum est a quo nomen nobilissimo Ducatu Clivensi factum, cujus partem Cistrhennanam Gugerni olim tenere.

CAPUT XI.

Episcopi Leodiensis erga eum benevolentia.

Ut superiori narratione nos retulisse meminimus, cum Dominus Norbertus Leodiensis Episcopus, ad suggestionem Cellæ Mercensium Monachorum, B. Gerlacum de cella sua, quam sibi in quercu concava fecerat, eiecisset, et quercum ipsam succidi, et omnem lapidum in quercu repositorum congeriem demoliri fecisset; cum nullam inibi, sicut Monachi detulerant, pecuniam, sed beati viri austeræ conversationis indicia solummodo reperisset; multum indignatus iis qui ei falsa de tali viro suggererant, ipsum Dei hominem super vulnere, quod ignoranter ei intulerat, paterne lenire curavit. Unde ipse venerandus Antistes beatum virum Dei Gerlacum ad obedientiam et in spirituales filium suscepit, et eum ab obedientia Mercensium Monachorum et Clericorum subduxit; indignum reputans, quod homo cælibem vitam ducens, et Angelicæ in terra conversationis existens, personis mundo huic dedit obedientiam subderetur. Renitentibus Monachis Clericisque Mercensibus, et demembrationem suæ parochiæ conquerentibus, Præsul respondit, affirmans sui juris esse, ut religiosos eremitas, solitarios, inclusos, a in suo Episcopatu Domino servientes, a jurisdictione minus religiosorum Clericorum, in quorum parochiis manerent, emancipare sine alicujus contradictione valeret: et Monachos, aliosque religiosos, eis doctores, confessores, et spiritualium administratores preficere.

29 Eapropter ipse Dominus Episcopus de materia quercus, quæ, ut supra retulimus, in offensam viri Dei succisa fuit, duas cellulas fieri præcepit; unam, in qua vir beatus Domino die nocteque supplicaret; alteram vero, in qua vir beatus fatiscens artus post laborem reclinaret. Quæ videlicet cella in tantum humilis, in tantum terræ acclivis, adeoque (ut veridica relatione didicimus) sepulchro magis quam domicilio similis erat; ut vir Dei in ea supinus jacens, genibus, quod mirabile dictu est, summitatem ejus attingeret.

30 Post hæc Præsul virum Dei Abbati de Rhoide, cui nomen Burno erat, aliisque Religiosis commendans, vite spiritualis institutores et præceptores, et de his quæ ad animæ curam pertinent, procuratores eos præfecit. Et idem prætere in Oratorio suo, quod ei de materia lignorum succisæ quercus, ut jam præmisimus, preparari jusserat, Missarum solemniam, et talia divini cultus obsequia ei solemniter exhiberi præcepit, et paterna benedictione muniens valefecit eidem, imprecatus illi prospera evenire. Sanctus vero Gerlacus vestimenta Sacerdotalia, vasa sacra, tabulam altaris vice consecratam, et alia utensilia ad divinum mysterium necessaria, diligenter acquisivit, et Sacerdotes religiosos penes se deti-

nens, divina sibi officia solemniter fecit ab eis administrari.

a Hinc patet, falli Andr. Saussayum, dum in Martyrol. Gal. ait diocesim Ruræmundensem fuisse Bemensis portuunculam; hæc enim ejus pars Leodiensi Episcopo subfuit, ceteræ Colonicensi.

CAPUT XII.

Qualiter iterato a malignis spiritibus et hominibus sit tentatus.

Et ecce, rediviva tentatio malignorum spirituum et hominum, arietis more, crebris ictibus virum celestibus intentum pulsare, et vehementer contra eum muscipulas tendere deceptionum, et in capturam ejus laqueos spargere, et retia cæpit laxare tentationum. Nocturno enim tempore, viro Dei post diurnum noctu laborem membra paullulum sopore reficiente, malignus spiritus tantillum quietis eum habere dolens, aliquando voces et tumultus quasi irruentium hostium circa cellam, in qua quiescebat, suscitavit; nonnumquam verro latronum furtive intrare volentium, et aditus tentantium, irruptiones simulavit; aliisque mille nocendi artibus Dei hominem inquietavit. Aliquando autem, viro Dei audiente, furem et latronem se esse, velut vere est, simulans, et cellam ejus more latronis obambulans, quasi ad alium quemdam latrocinii sodalem, in hæc verba prorupit: Ambula, inquit, caute, et a strepitu pedum cave tibi; quoniam in hac cella jacet qui numquam dormitat. Ad hæc vir Dei cellam, in qua jacebat, egrediens, cum nullum adesse cerneret, spiritus maligni cognovit hæc esse machinationem. Alio item tempore, ad B. Servatium solita devotione iter eo agente, magni montis molem prætendens antiquus ei hostis occurrit. At contra, vir Dei crucem quandam parvulam, quam semper in pectore gerebat, quæ nunc quoque consuetudinaliter a peregrinis deosculatur, opponens, adversarii phantasma vexilli triumphalis virtute dissipavit. Verum ut in quodam vulgari proverbio dicitur: Omnia vincit amor, in his omnibus vir beatus superavit, propter eum qui dilexit illum.

32 Rem novam et miram dicturus sum, quam seniores nuncusque superstites se cognovisse profitentur a suis progenitoribus, qui B. Gerlaco viderant in horrore hiemis asperrimæ nudis plantis in nivium densitate itineranti, vaporem calidi fumi de pedibus conscendere ad modum cacabi super prunas positi: quia nimirum mens ejus, et membra corporis ejus, cibus erant ignis illius, quem Dominus Jesus misit in terram, et voluit vehementer accendi. Fertur etiam a nonnullis, quod die quodam, cum solito peregrinationis more nocturno tempore ad ecclesiam B. Servatii advenisset, et fores essent clausæ, quia nondum erat tempus matutinarum, ante faciem ejus valvæ ecclesiæ, nullo mortalium reserante, sponte patefactæ sunt.

33 Super hæc omnia, Mersensis cellæ Monachi et Clerici, in quorum parochia vir Dei residebat, repleti sunt zelo, et contradicebant his quæ per servum suum Dominus operabatur, indignantes. Unde et oderant eum, nec poterant ei quidquam pacifice loqui: unde et dicebant, virum Dei communionem privandum, pro eo quod cum Episcopi licentia et auctoritate, præter parochialem ecclesiam divina mysteria faceret celebrari. Hoc autem eos nullo moderamine rationis, sed tantummodo impulsu præsumpsisse injustæ commotionis, ex hoc certissimum est; quia si aliquo juris adminiculo, legum suffragio, et Canonum juvamine, hæc contra virum Dei allegare potuissent, tot Legatis ab Apostolica Sede huc directis, in cella beati viri per censuram Ecclesiasticam interdicti divina fecissent. Verum sicut in Dialogorum libro legitur, quod Sacerdos quidam a B. Benedictum in sua parochia monasterium construendum, gravissima persecutione insectatus

AUCTORE ANONYMO.

A demone infestatur.

Diabolum cruce obtenta pellit.

Per nives cuncti, fumant pedes.

Templum S. Servatii ultro ei patet.

Mersenses iterum ei adversantur.

a Aliqui divinitus puniti.

Eximitur a Mersensium jurisdictione.

a

Cellæ duæ ei edificantur.

Rhodensi Abbati ejus curam commendat.

AUCTORE
ANONYMO.

ctatus est; ita nimirum et isti S. Gerlacum gratis impugnant, ad iracundiam concitavere. Et sicut Sacerdos prædictus pro injuria, quam Beato intulit Benedicto, divinam sensit ultionem; ita nihilominus nonnulli eorum qui ad detrahendum B. Gerlaco plus pertinaces, et ad obloquendum magis procaces, et ad irritandum eum amplius effrænes fuerunt, mercedem, quam oportuit, in semetipsis receperunt: sicut loco suo plenius enarrabimus.

^a Id XXI Martii in S. Benedicti vila referetur.

CAPUT XIII.

Quomodo a quadam nobili matrona sit visitatus.

^a
D. Oda fundum ei donat et hereditibus.

Post hæc, cum fama virtutum beati viri longe lateque crebresceret, et multi ad videndum eum de remotis partibus properarent, contigit et matronam quamdam nobilem, Odam nomine, de Castro a Hinsbergensi, Dominam fundi in quo vir sanctus residebat, ad eum invisendum advenire. Quæ mirabilem mutationem dexteræ Excelsi in eo admirata, et incrementis spiritualium ejus profectuum exhilarata, terrulas quasdam et fundos cellæ ipsius circumjacentes, perpetuali jure ipsi et omnibus hereditibus ejus in eodem loco Domino servituris, tradidit possidendas.

^a Hinsberga non ignobile ditioris Juliaccensis oppidum, tribus Buravunda milliariibus.

CAPUT XIV.

De eo qui lorica, qua utebatur, frequenter reparavit.

Lorica ferrea induitur.

Sed et hoc inserendum, quod vir beatus lorica ferream, membra corporis castigans, et spiritui servire cogens, assidue gestavit, qua deliciis et voluptatibus vitæ hujus insultavit; cujus munimine tectus, adversus aereas catervas athleta fortissimus certamine forti dimicavit, et in nomine Jesu gloriose triumphavit a longo usu circulis diruptis, et dilapsis scissuris. Hic autem frequenter reparavit; et novis circulis scissuras veteres connectens, adunavit.

^a
Senex asello insidens adit templum S. Servatii.

36 Præterea, cum longo ætatis senio fessus, et laboris exercitio viribus corporis exhaustus, solitæ peregrinationis iter ad B. Servatium pedes, sicuti consuerrat, conficere non posset; humilis aselli terga insidens, consortem suum quandoque in cælis futurum obsequiis affectuosius in terris delinivit; et salvo lectionis Evangelicæ sacramento, tres panes amicis ab amico, tum devote cum etiam nimis importune requisivit; dum vel intelligentiam Trinitatis, vel fidei, spei, et caritatis augmentum, patrocinantibus ejus meritis, et interventu, a Domino consequi postulavit.

^a Hic aliquid deest.

CAPUT XV.

De modo orationis ejus.

Orat in crypta S. Servatii.

^a
^b
Ejus orationes.

Sed et orationis ejus modum inserere non superfluum reor, ad utilitatem scilicet eorum, qui Psalmos et longas orationes canere nesciunt: ut noverint affectum potius, quam multa verba postulantium, intra sacrarium divinæ exauditionis admitti. Sacerdos quidam Hinsbergensis Ecclesiæ, quæ in castro sita est, Norbertus nomine narrare solebat, quod eo tempore, dum vir Dei B. Servatii frequentabat, puerulus in a stolis existens, multotiens ad B. Gerlacum in b crypta B. Servatii in oratione prostratum, auscultandi curiositate appropians, audivit eum hujus orationis verba sæpius replicantem: Kyrei eleison, Christe eleison. Pater noster. Ave Maria.

^a Forte Scholis.
^b Venerabilem illam antiquissimam basilicam cryptam nos quoque olim pueri frequentavimus.

CAPUT XVI.

De his, quæ a quodam seniore adhuc superstite, de B. Gerlaco narrantur.

Et ecce, his scribendis adhuc intenti, relatione cujusdam didicimus, civem quemdam Trajectensem, Theodoricum nomine, de vico qui Scinne vulgo appellatur, omnibus his in partibus commorantibus notissimum, adhuc superstitem esse; qui B. Gerlacum se vidisse memorabat in carne constitutum. Ad quem festinato itinere properantes, invenimus hominem ævo jam gravem, et præ senectutis defectu vix gressum ad ambulandum moventem. Hic nobis retulit, virum Dei Gerlacum se, dum pueritiæ annos nondum exgisset, tempore quodam vidisse, a matre sua, quæ ipsius secundum carnem erat propinqua, susceptum hospitio: quem memorabat fuisse statura grandem, vultu decentem, cum barba longa et circa pectus diffusa, corpore amplo, et robusto. De habitu vero ejus hoc asserebat, quod ad carnem cilicio, et desuper lorica ferrea, longo usu multum discissa, atque magna ex parte circa extremitates delapsa, desuper autem vestibus laneis, id est tunica, scapulari cappa, et cingulo, secundum Præmonstratensis Ordinis professionem, tam forma quam colore per omnia coaptatis, utebatur.

Auctor quemdam convenit, qui S. Gerlacum viderat.

Forma ejus et habitus.

39 Quem etiam dicebat matri suæ retulisse vitæ suæ ordinem, et tentationes malignorum spirituum, qui in via, qua Beatum frequentabat Servatium, scandalum posuerunt ei, multiplicibus occursibus et phantasmaticis illusionibus itineris ejus intendentes retardare devotionem. Deinde retulit, pedem unum beato viro gravi ulcere fuisse vulneratum; qui, ut supra retulimus, in quodam spineto, quod mordacis naturæ fertur esse, læsus fuit, dum in pascendis gregibus in hospitali Hierosolymitano demoraretur. Ad ultimum, hoc de homine Dei B. Gerlaco subintulit, quia dum ei lectulus ad quiescendum plumarum mollitiæ decenter compositus fuisset, talem lectuli suavitatem penitus recusavit, et in palearum simplicii et nuda congerie fessa membra reclinavit. Postero vero die, cum puella de domo, ante lucanum diei exortum operis quidpiam factura, focum de more succenderet, omnes qui in domo erant, viderunt beatum Dei famulum in nuda humo prostratum in oratione jacentem. Hic attendere parumper libet, hic homo Dei quantæ fuit fortitudinis, et quam invicta in eo intuitu insigne virtutis; qui de sui rigore propositi relaxare quidquam, nec ipsa hospitalitatis gratia suadente, consensit.

Pes unus ei ulcere læsus.

Lectum recusans humi cubat.

40 Postremo, prænominatus (qui nuncusque superest) de beato Christi servo etiam hoc adjecit, dicens, quod ab eo tempore, quo primum conversionis gratia cilicium et lorica arma induit penitentia, nunquam postmodum ea deposuit; sed usque in finem vitæ suæ, per annos circiter quatuordecim, donec frustratim de corpore ipsius deciderent, ea gestavit; cum quibus nimirum et post corporis resolutionem terræ commendatus fuit. Magna præterea vir prædictus affirmavit constantia, quod B. Gerlacus nulla hyemis inclementia, nulla pluviarum inundantia, nulla ventorum violentia vel retardatus vel remoratus fuerit ab itinere, quod eum quotidie ad B. Servatium præmissimus confecisse. Ad hæc, cum senio prædictum de tempore, quo hæc facta sunt, diligenter interrogassemus; respondit, quod eodem tempore facta sunt, quo Fredericus Imperator, coadunatis totius Imperii viribus, a Mediolanum Liguriæ metropolim obsidens expugnavit; vel cum Dominus Hermannus antiquus de Mulmarchim, illustrissimus tunc temporis heros, b Coloniensis civitatis hostes potenter effugavit, ipsamque Coloniam mira industria intactam ab inimicis conservavit. Hæc sicut a prædicto

14 annis lorica et cilicium gestat, cum eis sepultus.

Quando vixit.

a

b

dicto seniore accepimus, præsentis opusculo beati viri gesta inseruimus. Nunc ad sanctissimum ejus transitum describendum veniamus.

a Ita anno MCLXII accidisse scribit Godefridus monachus ad S. Pantaleon Colon. in Chronico.

b Anno MCLXIV id factum, ut idem auctor narrat. Erat tunc Coloniensis Archiepiscopus Heinoldus, qui in quodam diplomate, ut narrat v. cl. Egidius Gelenius notat ad cap. II, lib. 2. vitæ S. Engelberti, an. MCLXII dato, Hermannum de Molenarck (hunc ipsum, ut opinor) Comitem appellat. Castrum Molenarck in Ducatu Juliaciensi nunc a nobili familia Meternich tenetur: ut idem ait.

CAPUT XVII.

Qualiter B. Gerlaci meritis in vinum Dominus aquam mutavit.

Aqua in vinum ei divinitus mutatur.

Electum suum Dominus de laborioso mundi hujus proponens educere certamine, divitias bonitatis suae aliquatenus ei prægustare devovit, et meritum ejus prærogativam indicium evidentibus declaravit. Est in a castello Trajectensi senior quidam, beati viri ex sorore nepos, et ab eo Gerlacus et ipse denominatus, omnibus in castello prælibato manentibus notissimus; vir ætate provecutus, moribus constans, sermone verax; cujus relatione ea, quæ in præsentis opere conscripsimus, non minima ex parte didicimus. Hic magna fide, terribilibusque sacramentis astruere solet, magnum divinæ pietatis indicium, quod eodem anno, quo vir Dei de hoc mundo migraturus erat, juxta potentiam suæ antiqua miracula, Dominus in servo suo dignatus est operari. Asserit namque quod in quadam Dominica Passionis vir beatus Presbyterum quemdam, Rutgerum nomine, qui eo die divina sibi in capella sua celebraverat, ad hauriendam aquam de fonte, qui usque hodie S. Gerlaci fons denominatur, direxit; et cum gustasset, aquam in vinum commutatam esse pensavit. Et nesciens rem gestam, a Presbytero sibi esse illud putavit; et aliquantulum commotus, exclamavit: Ego, inquit, per quatuordecim annorum curriculum vinum et siceram, et omne quod inebriare potest, non bibi; et tu mihi liquorem, quo tanto tempore abstini, præsertim in tali die propinasti? Presbytero ad hæc attonito, et se aquam puram, non vinum propinasse affirmanti, vir Dei aquam vinum factam ad crepidinem altaris sui effudit, et Presbyterum rursus haurire aquam rogavit. Paruit ille, et ecce virtus aderat Domini, ut prius,

Quo jussa vinum fundere
Mutavit unda originem.

Tertio idem accidit.

Ad hæc vir Domini tertia vice per seipsum volens experiri, accessit ad fontis marginem, et aquam hauriens, ad locum ubi prandere solebat, apportavit. Et iterum in modum vinei saporis eam factam persentens, Dominum, qui vere mirabilis est in sanctis suis, et dives in omnes qui invocant eum, cum multa gratiarum actione collaudavit.

a Ita appellari olim solent loca munita et, si quandoque urbes essent perampla. Quamquam Trajectum minus olim fuisse, constat ex veteribus monumentis quæ etiamnum visuntur.

CAPUT XVIII.

De eo, quod a B. Servatio in extremis sit visitatus.

Ejus mors vulgaribus cantilenis celebrata.

Jam vero ad ea, quæ de beato transitu ipsius fidelium ore narrantur, mens hæsitat, cogitatio fluctuat, manus describere formidat: quamquam multi honesti, sive constanter, sive pertinaciter hic affirmant; sed et cantores, canendi arte hominibus placere studentes, in suis cantilenis, ea quæ dicturi sumus frequenter decantent. Ferunt enim, cum Dominus triumphalem militis sui laborem immarcescibili gloria remuneravit, et ad æternum convivium Sanctum suum vocare decrevit, quod instante hora resolutionis ejus, Sacer-

dos, qui sacra mysteria ei administrare solebat, forte tunc temporis defuit. Abbates, et ceteri Religiosi, quibus ab Episcopo fuerat commendatus, per nuntium fuerunt evocati: sed opportunitas non erat eis ad transitum viri Dei citius occurrendi. Clerici de Mersene, qui in vicino manebant, dicebant eum sui juris non esse, animæ ipsius providentiam et curam eis non incumbere, quia viris religiosis ab Episcopo fuerat commendatus. Cum hæc viro Dei ultima ægritudine decumbenti narrantur, nihil metuens, sed spei anchoram fixam in Christo tenens, multis, qui causa ipsius advenerant, adstantibus, dixit: Scio cui credidi, et certus sum, quia cui servivi, tanti laboris, quo pro ejus amore desudavi, non obliviscetur. Et ecce, venerabilis quidam senex, niveo indutus habitu, præcedente se quodam juvene, omnibus intuentibus intravit, ubi homo Dei æger decubuit; et salutatis omnibus, ad B. Gerlacum jam in hujus ærummosæ vitæ termino positum accedens, quasi amicum repatriantem multifarie consolatum, viatico salutari, et omnibus, quæ fidelibus ab hac vitæ migraturis exhiberi solent, munivit Sacramentis: et peractis omnibus, valedicens ei discessit; et, ut fertur, postea nulli comparuit. Unde usque hodie dubia super hæc quorundam fertur sententia, quibusdam dicentibus, Abbatem hunc quemdam fuisse; aliis vero, S. Servatium constanter veracissimeque affirmantibus advenisse, et peregrinum suum salutaribus sacramentis communitis. Et quidem, sicut supra retulimus, multos usque hodie, quod a B. Servatio corporaliter visitatus fuit, non solum narrantes, sed et vulgo cantantes audimus. Nos vero super hæc sententiam præcipitare non ausi, totum hoc divinæ dispositioni committimus: quisquis tamen ille fuerit, a Deo directum fuisse non ambigimus.

AUCTORE ANONYMO.

A S. Servatio viatico repletur.

43 Post hæc vir Dei amicis et fidelibus suis, qui convenerant, de sepultura sua sollicitis mandavit, præcipiens, ut in capella sua lignea, in qua habitaret, cum eadem lorica et cilicio corpusculum suum terræ commendarent. Atque inde valedicens omnibus, in pace reddidit spiritum Domino, Nonis Januarii, Vigilia scilicet Theophaniæ Domini. Fideles igitur qui aderant, et qui ad exequias ejus de tota provincia convenerant, in eadem capella qua ipse sepeliri decreverat, corpus ipsius devote cum lorica et cilicio terræ commendaverunt, Catholicas illi exequias celebrantes.

Mortitur et sepelitur cum lorica et cilicio.

LIBER II.

PRÆFATIO.

Postquam pretiosus B. Gerlaci terræ fuit commendatus corporis thesaurus, artifex summus, et universe conditor creaturæ Deus, meritum ejus margaritis annulum fidei Ecclesiæ mirifice adornavit; quando ejus sacratissima ossa, de imis terræ visceribus, et de abditis sepulchri receptaculis, absque aliquo humanæ industriæ adminiculo ad terræ superficiem evocavit; dum ejus patrocinantibus meritis, mortuos ad vitam resuscitavit, cæcorum oculos illuminavit, claudis ad ambulandum bases et plantas consolidavit, et omnia morborum genera, tam in hominibus quam in jumentis curavit. Fidei etenim nostræ credentium, quædam jaciuntur fundamenta, spei consurgunt incrementa, caritatis coalescunt fomenta, devotionis accrescunt incitamenta, et bonæ operationis per hæc multipliciter subministrantur nutrimenta; dum mirabilis Deus in Sanctis suis, eorum suffragiis nonnumquam destruit in mortuis corporibus mortis imperium, contra quod humanum non valet ingenium: dum in ægris membris corporalibus, naturæ supplet defectus, in quo medicorum industriæ succumbit effectus. Et quoniam nonnullos B. Gerlaci meritis obniti, et

S. Gerlaci reliquias variis fulgent miraculis.

AUCTORE
ANONYMO.

miraculis obstrepere nonnumquam cernimus, qui quod ipsi facere non possunt, factum ab alio erubescunt; et idcirco negare hæc, vel quæ negare non valent, sinistra interpretatione depravare contendunt. Idcirco ad hoc describendum nunc primum stilum vertamus, qualiter reliquiarum ejus sanctissima pignora, sola potentiae divinæ dextera, de sepulchro sunt insolito more elevata: cujus rei tot sunt testes, quot in tota nostra provincia perfectæ ætatis sunt homines.

CAPUT I.

De translatione B. Gerlaci divinitus facta.

Benignus Dominus, qui dives in misericordia, et largus est in præmiis, per S. Gerlaci Confessoris sui merita, fidelium suorum infirmitati consulere, et saluti disponens prospicere, reliquiarum ejus sanctissima pignora non diu sepulchri claustris coerceri, nec terræ congerie passus est occultari: sed ad multorum exhaurienda peccata, et merita cumulanda, mirabili satis atque stupendo modo, conspectibus hominum ea concessit propalari. Multorum siquidem concordie relatione refertur, quod S. Gerlacus, ubi beatum Deo reddidit spiritum, dum debitum sepeliendi officium more fidelium ipsi esset exhibendum, magnæ profunditatis ejus sepulchri receptaculum preparatum est; et corpus ejus ligneo clausum locello, non aliter nisi cum funium adminiculo in designatum sibi terræ hospitium potuit submitti. Verum tempore modico evoluta, terra quæ in superficie sepulchri erat, miro modo cœpit hiare: et quasi votiva quadam (si dici fas est) lætitiâ, egressuris margaritis viam videbatur præparare. Pauci fideles, qui tunc locum illum frequentabant, hoc intuentes, omni qua poterant industria hiatus atque scissuras sepulchri obducere atque complanare satagebant. Sed sive scienter sive nescienter, frustra humanum ingenium contra divinum quidquam attentat consilium. Quid plura? Contra sepulchrorum cadaverum conditionem, contra mortuorum cinerum et ossium aridorum consuetudinem, contra ipsius denique leges et decreta naturæ, B. Gerlaci ossa super aurum et argentum pretiosa, nullo mortalium sublevante, de tumba, in qua sepulta fuerunt, emanaverunt, et hominum conspectibus se paullatim representaverunt.

3 Crux etiam Dominica valde venerabilis, de æramento decenter formata, super ea loco pectoris inventa est; et sub cruce particula quædam cilicii, cum quo vir beatus sepultus fuerat, a corruptione integra inventa est; in ea videlicet quantitate, quantum eadem crux in gyro videbatur obducere. Hæc cilicii particula in modum pulvilli cum eadem cruce coaptata est; et in maxima veneratione nunc utraque a peregrinis deosculantur, multamque curationis opem infirmis impertiuntur. Hanc autem crucem vir beatus ab Hierosolymis secum asportaverat, et eam semper in pectore suo præferabat, et contra omnia phantastica hostis antiqui figmenta, murum inexpugnabilem opponerat; et in extremis suis pectori suo superponendam, sibi mandavit conspeliendam. Ad tantam igitur famam convenit tota provincia: concurrunt turba languidorum, et consequitur gratiam beneficiorum. Longum est per singula, quæ super iis audivimus, vel quæ ipsi oculis prospeximus, et manibus contrectavimus, enarrare: sed ad fastidium evitandum libet pauca de multis exempli gratia specialiter explicare.

Ossa S. Gerlaci supra terram sponte sua assurgunt.

Crux ejus et pars cilicii asservantur.

CAPUT II.

De Adam milite languido, per B. Gerlacum curato.

Est miles quidam, Adam nomine, de villa quæ dicitur Berge, cellæ B. Gerlaci satis contigua, vir magni nominis, et ob morum honestatem, clarosque militiæ actus, per multa loca divulgatus. Hic narrare solet, magnum divinæ potentiae miraculum, B. Gerlaci patrocinantibus meritis, in se fuisse patratum. Asserit namque, tempore juventutis suæ, dum primum ad militiam fuit promotus, quoddam ulcerosi tumoris apostema sibi in faucibus excrevisse, viamque gutturis ei totam præclusam fuisse, edendi et bibendi, simul et somnum capiendi, penitus sibi possibilitate sublata. Parentes ejus et amici talem indolem in tanto juvene deperire videntes, tristes et anxii remedium genera, quibus ei subvenire posse sperabant, attentant. Cumque omnia medicinæ carnalis frustra impenduntur ingenia, parentes ejus, ubi humanum eis deficere cœpit consilium, ad divinum devote se convertunt auxilium. Igitur vehiculo impositum adolescentem Trajectum deducunt; et mirifici Confessoris B. Servatii liminibus eum representant. Et non solum S. Servatii, et aliorum, quorum multa inibi corpora sepulta sunt, Sanctorum pignoribus loca doloris singula pertractant; verumetiam aquam reliquiis eisdem superfusam ori juvenis infundunt. Verum S. Servatius, omnium licet debilius ad se confugiendum relevator promptissimus, hæc tamen vice distulit ægrum, suum patrocinium requirentem, liberare: quia consorti suo B. Gerlaco gratiam hanc sanitatis voluit reservare.

3 Ergo ubi parentes juvenis sospitatis munus ei minime collatum viderunt; denuo vehiculo impositum, cum ingenti luctu et planctu, quasi funus quoddam prosecuti, domum eum perduxerunt; non vitam, sed mortem ejus præstolantes. Jam septem dies effluerant, et ille sine omni vitali alimento perseverans, in solo tantum pectore anhelitum extremum trahere videbatur. Jam de vita ejus desperabatur: jam de ejus exsequiis tractabatur. Interea juvenis ipse S. Gerlaci recordatus, moleste ferre cœpit, quod vicini sibi patroni tam diu suffragia implorare distulisset. Misso igitur celeriter nuntio, terræ portiunculam, quæ circa ossa B. Gerlaci jacebat, sibi præcepit afferri, et allatam aqua commisceri, et sibi in os rogavit infundi. Quo facto, statim ubi antidotum salutare locum doloris attingit, mox mirum in modum, ulcus mortiferum intra fauces crepuit, et humoris lethiferi per os ægri magna copia defluxit. Itaque ab ipsis faucibus mortis miles S. Gerlaci meritis ereptus, continuo potum, et mollia ciborum genera sumens, cum parentibus et cognatis et amicis, qui quasi ad exequias ejus convenerant, cum omni etiam utriusque sexus et conditionis, quæ in tota vicinia commanebat, plebe ad cellam B. Gerlaci descendit: et Dei magnalia, quæ per servum suum operari dignatus est, cum magna gratiarum actione collaudavit, et peractis votis, gaudens et incolumis ad propria remeavit.

Adolescens apostemate laborans, ad SS. reliquias ducitur.

Ope S. Gerlaci subito sanatur.

CAPUT III.

De mirabili duarum matronarum curatione.

Prope castrum regium, quod a Duren vocatur, quod a Colonia non longo distat intervallo, quidam miles manet, Wilhelmus nomine, vico qui dicitur Binzvelt, omnibus illis in partibus commorantibus notissimus. Hujus uxor, Hadewigis nomine, venit ad Sancti limina Gerlaci, et tam ex devotionis quantitate, quam etiam ex oblationum pondere advertere cœpi aliquam speciale gratiam ei a patrono nostro collatam fuisse curationis.

curationis. Super hoc igitur ad matronam, quæ satis provectæ videbatur ætatis, inquisitor curiosus accessit. At illa matronali rubore suffusa, cum nobili sua verecundia aliquamdiu silentium tenuisset, tandem mihi respondit, causam esse talem, quam revelare non nisi Sacerdoti valeret. At ubi me, licet indignum, nomen Sacerdotis portare intellexit; tragœdiam suæ miserandæ calamitatis, de qua per B. Gerlacum liberata fuerat, mihi per ordinem enarravit. Et quoniam de occultis maternorum viscerum passionibus sermo nunc habendus est, nemo, quæso, qui hæc legit, mihi qui hæc scribo molestus sit: quoniam prædictæ mulieri in abditiis naturæ torturis, Pater summus tam ineffabili per servum suum Gerlacum succurrit ope curationis, ut hoc silentio præterire nulla penitus valeam ratione. Asseruit namque prædicta matrona, plures se filios filiasque genuisse; sed toto tempore, quo quandoque primos liberos primum est enixa, torsiones viscerum tam enormes, tam miserabiles, tam diuturnas, etiam ultra tempus purificationis se memoravit sustinuisse, ut vitam sibi graviorem, mortem vero minime reputaret damnosam. Tempore vero quo quintum liberorum suorum edidit, eadem languoris molestia usque ad animæ exitum fatigata, dum tempus legitimæ suæ purificationis expectaret, assistere vidit in somnis personam quandam, et diligenter se commonere, ut si vellet ab infirmitate liberari, et optatæ sanitatis munere potiri, B. Gerlaci Confessoris patrocinia suppliciter impleret. Mox somno resoluta, tali visione exhilarata, B. Gerlaco peregrinationis suæ iter, et certam summam pecuniæ singulis annis se exhibituram esse devovit. Nec longa dehinc mora intercessit, et viscera mulieris enormiter e suis sedibus evagantia, sua mox receptacula repetiere, eisque conföderari cœpere, et in tantum sanitas matronæ redintegratur, ut postea frequenter patienti, nihil sibi tale dicat accidisse.

Quædam a doloribus curatur viscerum.

7 Præterea memorata matrona neptem quandam se retulit habuisse, simili per omnia morbo laborantem, quæ ipsius admonitione, B. Gerlaco se etiam ipsa devovens, simili nihilominus remedio meruit ab eo liberari.

Item alia.

a Marcodurum, sine Marcomagum, oppidum Juliz ad Ruram, vulgo Duren, a transitu Rura. Ubicumque enim nominibus locorum apponitur Durus aut Durum, ea ad fluvios sita reperies: itidem cum Magus vel Magum, et hoc videtur vadium significare, quod Germani furti vocula nominibus addita indicant.

CAPUT IV.

De clauda erecta.

Winandus quidam frater ecclesiæ B. Gerlaci multis devotè servivit annis, cui primum conversionis extitit causa filia suæ clauda, sed per B. Gerlacum pedum officio restituta. Quod qualiter factum sit, sicut ab ipsius ore didici, enarrabo. Filia, inquit, admodum dilecta gressuum officio penitus destituta, ita ut de loco ad locum movere se non valeret, nisi manibus alienis adjuta. Hanc vehiculo impositam, Trajectum ad B. Servatium, et per multa Sanctorum loca deduxi: sed Sancti sospitatis ei munus minime voluerunt conferre; quia B. Gerlaci merita, per ejus erectionem mundo plenius voluerunt declarare. Ad ultimum ad Sanctum istum eam, inquit, adduxi, et per ostium ecclesiæ, quod ad Aquilonem respicit, cum vehiculo eam introduxi: et juxta corpus B. Gerlaci in sinistro latere collocavi. Ego vero in latere dextro stans, lacrymis ubertim ab oculis fluentibus, sanctum Confessorem, ut meæ subveniret filiæ, suppliciter exoravi. Et ecce cunctis nobis cernentibus cujusdam reverendissimi persona viri ecclesiam ingressa est, candidis induta vestibus, id est tunica et scapulari, secundum Præmonstrati Ordinis professionem per omnia coaptatis. Nos vero personam illam quæ advenerat, religiosos quemlibet esse pe-

Visibiliter apparetis claudam erigit.

regrinum putantes, ut pro ægra Domino preces funderet rogavimus. Ille vero nihil respondens, devotè se tantum versus nos humiliavit: et inter hæc ad languidam accedens, de sepulcro pulveris quidpiam sustulit, et super eam posuit. Mox nervi contracti cum magno fragoris strepitu resolvuntur: et puellæ liber ad ambulandum gressus restituitur. Nec mora: Frater Fredericus custos ecclesiæ, et cæteri qui præsentés erant, et rem gestam viderant, signis fortiter insonantes, populum convocant. Concurrit populus diversi sexus atque ætatis. Benedicitur ab omnibus Deus: fit omnium generale tripudium. Interea dum filiæ Sion exultant in Rege suo, divinus ille nuntius, per cuius ministerium miraculum hoc Dominus operatus est, disparuit: ejusque absentia statim notata est. Dum ergo diligenter requiritur, et de ipso nullius indicii vestigium prorsus invenitur; Sanctus procul dubio Gerlacus visibiliter ad id peragendum, a Deo directus fuisse, ab omnibus non immerito æstimatur. Vehiculum quoque, in quo puella prædicta debilis fuit advecta, pro hujus rei testimonio in ecclesiæ pariete affixum usque hodie conservatur. Huic rei tanta testium multitudo suffragatur, tanta super hoc per omnes fama dilatatur, quod in his partibus a nullo penitus super hujus facti fide dubitatur.

AUCTOR ANONYMUS.

CAPUT V.

Qualiter Matthæus claudus sit erectus.

Matthæus quoque (qui ab ipsis pæne cunabulis in ecclesia S. Gerlaci infans nutritus est, litteras sacras edoctus usque ad ordinem Sacerdotii promotus est, multisque inibi sub regulari professione servivit annis) a parentibus primum illuc infans claudus allatus, cum S. Gerlaci meritis erectus fuisset, sic demum a parentibus B. Gerlaco, in ejus ecclesia perpetuo Domino famulaturus, oblatus est. Hoc quia cunctis quo gestum sit ordine luce clarius constat, idcirco sub brevitate præterimus.

Claudus curatur:

CAPUT VI.

De quodam mortuo suscitato.

Juxta prædium quoddam a Lamberti Martyris, quod dicitur Nivel, villa est quæ Lise vocatur, inter Trajectum et Leodium pæne mediæ viæ spatîo posita. In hac quidam juvenis habitat, Franco nomine, genere non ignobili, de partibus illis oriundus. Hic in puerilibus annis in quoddam fossatum, ubi aquarum erat receptaculum, casu incidens, extinctus est, ibique tempore non modico jacuit aquis præfocatus. Tandem quæsitus, et in fossato inventus, de illa palustri aquarum collectione exanimis extractus est. Ad quod factum expalluit mater infantili, familia conturbatur, tota denique domus in funebres planctus resolvitur. Ad hæc mater infantis, B. Gerlaci, cujus tunc insignis in gratia miraculorum extitit opinio, recordata, lacrymosis gemitibus ejus implorat auxilium; annum ei censum repromittens, si ejus interventu meritorum, anima pueri intra viscera ejus revocata fuisset. Nec longa dehinc mora, cum ecce calefacta est caro pueri, et laxatis in usum videndi cœpit palpitare luminibus. Mater pueri, quæ prius ilat et flebat fidei suæ semina mittens, nunc filium, qui mortuus fuerat et revixit, lætis amplexibus demulcens, gratos fidei suæ manipulos cum exultatione domum deportat.

Mortuus suscitatur.

a Ejus vitam dabimus xvii Septembr.

CAPUT

AUCTORE
ANONYMO.

CAPUT VII.

De puella quadam a morte resuscitata.

a
Item alia
dux.
b

In territorio *a* Tungrensi, in vico cui Bloer vocabulum est, quedam vidua quæ Berta vocatur, filiam suam Imzam nomine, in flumine, quod *b* Jecora dicitur, suffocatam, et a sexta usque ad horam diei undecimam mortuam, S. Gerlaco cum annuo censu devovit, et mox vivam et incolumem eam recepit. Item in villa B. Servatii, quæ Mechele dicitur, haud longe a Trajecto, separata in domo parochialis Sacerdotis hospitio recepti, tam prædictum Sacerdotem, quam ejus domesticos audivimus contestantes, in eadem villa puellam ætate satis jam adultam, S. Gerlaci meritis a Domino de morte corporali ad vitam dudum fuisse resuscitatam.

a Tungri oppidum ditonis Leodiensis, haud procul Trajecto, magna quondam et validæ gentis retinet nomen: olim videtur Atuatua fuisse.

b Jecora, vulgo Jcker, Trajecti in Mosam influit.

CAPUT VIII.

De puella quadam a duplici malo, cæcitatibus scilicet ac orbitatis, servata.

a

In vico qui *a* Golopia, vulgariter *Oudt Gulpene*, vocatur, præclarum gratiæ suæ indicium Deus circa puellam quamdam, per Beatum quidem Gerlacum inchoavit; sed per Apostolum suum Jacobum consummavit. Matrona quædam vidua *b* Marnensis huic rei solet attestari, supradictam puellam suam commemorans fuisse consobrinam. Hanc autem puellam maritus suus a natali suo, scilicet a Golopia, in Saxoniam secum deduxit: ibique in loco quodam sedem erigens habitationis, aliam pellicem superduxit, puellam autem illam, quam secum illo adduxerat legitimam suam uxorem, abjecit. Illa repudiata tristis ad patriam remeavit, et ex continua lacrymarum effusione, oculorum cæcitatem incurrit, ita quod infra spatium undecim annorum, lumen cæli non vidit. Interea crebrescentibus B. Gerlaci miraculorum insigniis, illo se fecit adduci, et cooperante sancti Confessoris patrocinio, ejus oculi claro sunt a Domino lumine vestiti.

b
Cæca visum
recepit, inter-
cessione S.
Gerlaci.

13 Et sicut nonnumquam dolor super dolorem quibusdam apponitur, et tristitia super tristitiam accumulatur; ita e contrario interdum votis vota succedunt, et gaudiis gaudia continuantur. Inde factum est, ut puella misericorditer a Deo prius a caligine liberata cæcitatibus, post misericordius ab eo, a dispendio erueretur orbitatis. Maritus enim suus, qui, ut jam præmisimus, eam rejiciens, aliam sibi copulaverat, cum aliis quibusdam suis concivibus a Saxonia descendens, B. Jacobi Apostoli limina visitavit, et aliis omnibus ecclesiam introeuntibus, ipse gravem in ostii limine repulsam sustinuit: nullo quippe adjuvante, nullo etiam impellente, ingredi potuit: multis præterea devotas ad Deum pro eo preces fundentibus, nihilominus ipse a locis venerabilibus, et a sacris ædibus remoratus est. Tandem consilio salubri a quodam Ecclesiæ B. Jacobi Sacerdote accepto, ad patriam rediit: et quæsitam suam uxorem et inventam recipiens, eique reconciliatus, post peractam penitentiam, cum eadem sua conjuge denuo ad B. Jacobi limina venit: et nullo prohibente, sacram ædem cum multiplici gratiarum actione introivit.

Adulter in-
gressu templi
S. Jacobi ar-
receptus.

Rediit ad ux-
orem ante re-
pucliam.

a Fluvius est in ditone Limburgensi, et pagus: unde nobili Gulpeniorem familiæ nomen.

b Marsanensis legendum videtur.

CAPUT IX.

Ulcus secundo sanatum.

Item in quodam loco qui Luvenich dicitur, uxor cujusdam Gerardi, qui Urel cognominatur, ulcus sævisimum et enormiter tumidum in pectore vehementer molestum patiebatur. Hæc in somnis admonita, et de recuperanda sanitate certificata, si nomen et meritum invocaret S. Gerlaci; statim a summo expegefacta, domum, et in quo quiescebat stratum exivit, et in horti viriditatem introivit: ut feminea simplicitate, vel potius fidei devotione, sine alicujus terreni corporis objecto, quasi liberiores exinde ad Deum, et ad Sanctum ejus Gerlacum, preces et vota sua transmitteret. Nec tamen eam, licet simplex, fidei suæ intentio fefellit. Mox etenim ut vota suis labiis distinxit, et cum hostiis et muneribus sancti Confessoris limina se annuatim visitaturam esse promisit, continuo dolore quo torquebatur, penitus caruit. Verum tempore aliquo evoluta, mulier voti sui oblita, non servavit pactum; quod scilicet voto se constrinxerat, annis singulis visitare recuperate sanitatis suæ patronum. Et ecce rediviva doloris molestia, carnem ejus iterato inflare, et quasi dente invido usque ad nervos et ossa rodere cepit. Igitur fracti voti mulier penitentiam gessit, et intermissæ peregrinationis iter arripuit: et confestim præter spem in itinere convaleuit. Venit ergo ad Sanctum, et pro geminata suæ sanitatis lætitia, multiplices ei gratiarum actiones refuldit, et Fratribus gestæ rei ordinem indicavit; evidentem quoque vulneris cicatricem sana cute jam obductam, in suprema sui pectoris parte demonstravit.

Quidam ab
ulcere sana-
tur.

Votum negli-
gens iterum
ægrota.

ope S. Gerlaci
iterum sana-
tur.

CAPUT X.

Qualiter Cassardus sit curatus.

In expeditione, quæ ante aliquot annos contra a Albienses hæreticos in Provincia mota fuit, quidam cognomine Cassardus, de villa Berge, cujus supra fecimus mentionem, graviter infirmatus, Sanctum sæpius exclamans Gerlacum, ægritudine liberatus est.

a
Eger S. Gerlaci
inclinatus sanatur.

a Albiga, aliis Albia, urbs Galliarum Narbonensis, vulgo Alby: hinc nuncupati Albigenses hæretici, contra quos sacrum bellum Innocenti III, hortatu susceptum.

CAPUT XI.

De quadam muliere languida curata.

Quidam Monachus Cisterciensis professionis, de quodam celebri monasterio quod a Beerda dicitur, venit ad locum S. Gerlaci, et curiosius miraculorum indicia, quæ in ecclesiæ parietibus appensa sunt, intendens; causam nobis peremuntantibus, respondit matrem suam, Elarmam nomine, de Castro *b* Rodensi oriundam, a B. Gerlaco dolore capitis, quo per sex annos graviter torquebatur, liberatam, et ob hoc capillos capitis ejus, pro indicio receptæ sanitatis, inter alia miraculorum testimonia, ibidem memorabat fuisse appensa.

Capilli in
anathema sus-
pensi.

a

b

a Beerbach, aut potius Erbach legendum arbitror. Est Eberbach, sive Erbach per crasin, Ord. Cisterciensis celebre monasterium in Rincavia, fere e regione Ingelhemii, duobus a Moguntia milliariis, in valle, circiter horæ quadrante a Rheno distans. Torrens exiguus in monasterium illabitur. Ab apro et torrente, sive eber et bach nomen obtinuit. Insignia monasterii aprum præferunt. Hæc me docuit Doctissimus Joannes Crusierus Noster. Eadem fere tradit Serarius Noster lib. 3 Rerum Moguntiac. in Adelberto seniore. Ab apro et fonte ductum nomen contendit Gelenius Not. ad cap. 50, lib. 3, vitæ S. Engelberti.

b Id vulgo, Ducisroda dicitur, ut ad cap. 7, lib. 1, adnotavimus.

CAPUT

CAPUT XII.

De alia a caduco morbo sanata.

In suburbio Rodensis castri, ejus jam fecimus mentionem, mulier quaedam, Megtildis nomine, uxor cujusdam Nicolai, caduco morbo miserabiliter laborans, misericorditer B. Gerlaco succurrente, perfectae sanitati est restituta.

CAPUT XIII.

Item de eodem.

Item a remotis etiam partibus peregrinus quidam, Vindemannus cognomine, de villa quae dicitur a Essende, ubi etiam monasterium puellarum ejusdem nominis habetur, ad sancti Confessoris Gerlaci limina venit, et ab eo se et suum quemdam concivem, confessus est a caduco morbo, cui graviter tenebantur obnoxii, sanatos: ob hoc etiam se memorabat certum quemdam abstinens modum, in honore S. Gerlaci singulis hebdomadibus observare.

a
Est Essendia nobilium Canonissarum collegium, in Marchia inter Iuram et Luppiam, ad Asniam fluvium, unde Asnede, et Asnide, sive Asinda dicta. Condidit B. Alfridus Episcopus Hildeshemiensis, de quo xv Aug.

CAPUT XIV.

De quodam a dolore dentium curato.

In vico, qui dicitur Nutte, a loco B. Gerlaci haud longe posito, Jordanus quidam nomine laborabat acri dolore dentium; in tantum, ut nulla sibi vel alimenta percipiendi, vel somnum capiendi possibilitas superesset. Venit igitur ad venerandi Confessoris locum sanctum: et mox ut ecclesiae limen attigit, ab incommodo, quo detinebatur, convaluit. Qui etiam Fratris ejusdem loci contestatus est, aliis tribus vicibus, a diversis languoribus se ad memoriam ejusdem Confessoris fuisse liberatum.

a
Quidam dolor dentium liberatur, et aliis incommodis.

CAPUT XV.

De cruce quam ab Hierosolymis apportavit.

Sed et per crucem Dominicam, quae super pectus ipsius, dum ejus sacrae reliquiae de tumulo emergerent, inventa fuit, multa praecleara Dominus operatus est: ex quibus libet pauca commemorare. Frater Winandus, de quo supra retulimus, quamdam caecam mulierem manibus adductam alienis, cum eadem venerabili cruce super oculos tetigit: et statim de clausis palpebris mulieris largus sanguinis sudor erupit, et ubertim per genas ejus defluxit, et ita lumen oculorum recepit, quod ultra viae ductorem minime quaesivit.

a
Per Crucem S. Gerlaci caeca illuminatur.

CAPUT XVI.

De muliere officio pedum restituta.

Prope castrum quoddam famosissimum, quod dicitur a Seyne, vicus est haud grandis, qui vocatur Wisse, de quo mulier quaedam venit ad limina sancti Confessoris, pedem unum fere per triennium acriter dolens, quem eadem sancta cruce sibi contingi postulavit: et mox sanum et incolumem reportavit.

a
Pes sanatur.

a
Est id trans Rhenum, haud procul Confluentia, situm, ad fluvium Seynam, Comitatus titulo insigne.

CAPUT XVII.

De quodam dysenteria liberato.

In civitate Colonia quidam adolescens, cognomine Vogill, longo tempore dysenteria laborans, B. Gerlaci patrocinio se veraciter ab eadem languoris molestia liberatum affirmat.

AUCTORE ANONYMO.

Quidam dysenteria liberatur.

CAPUT XVIII.

De eo, quod febricitantes per pulverem sepulchri ejus sint sanati.

Febricitantibus multis terra, quae circa beati viri ossa in tumulo jacuit, in potum data est, et tanta languentium multitudo per hujus salutiferi calicis haustum tam a febrim ardore, quam etiam a diverso morborum genere sanitatis gratiam recuperavit; ut facile hoc non sit alicui commemorare, vel scripturarum memoria leve sit commendare. Audivi quemdam civem Trajectensem admodum devotum, Petrum nomine, veraciter contestantem, tantam febricitantium multitudinem, per terram hanc in potu ab eo datam, pristinae sospitati restitutam; quod talem numerum eorum, qualem ille comprehendit, propter incredulitatis metum hic annotare formido. Multi quippe fidelium devota sacrum pulverem fide postulantes et accipientes, fidei suae per hoc fructum multiplicem perceperunt. Quidam autem, pulverem hunc de beati viri sepulchro furtive subripere tentantes, praesumptionis suae poenas, turpiter de honestati, huerunt.

Pulvis sepulchri ejus febricitantibus salutaris.

CAPUT XIX.

Quomodo terra sepulchri ejus, in speciem sanguinis sit commutata.

Quadam die solemnibus, mulier quaedam de Castro quodam vicino, quod Herle dicitur, de sepulchro S. Gerlaci pulverem furtive sustulit, et in pepli sui extremitate ligavit: et ut opinabile est, in usus non bonos convertere, vel forte minus reverenter habere cogitavit. Et ecce, virtus Domini terram hanc multis videntibus in speciem sanguinis commutavit, ita quod per pepli fimbrias eruat sanguinis distillavit.

Terra sepulchri ejus in sanguinem conversa.

25 Quidam autem in vicino manens, Ecclesiae B. Gerlaci admodum devotus, Hermannus nomine, dentium dolore nimium fatigatus, terra in sanguinem commutata sibi mentum et genas delinivit, et confestim sacri liquoris unctio dolorem penitus exanivit.

Dolorem dentium pelit.

CAPUT XX.

Qualiter quidam B. Gerlaco unum dentem mordicitus evelens, sit castigatus.

Alio item tempore, de remotis partibus adveniens, et quasi ex devotione caput B. Gerlaci deosculatus, caute dentem ei unum, impie quidem, sed non impune mordicitus evulsit. Post annum vero reversus, dentem retulit, sibi autem pro tanto sacrilegio, dentes omnes divinitus evulsos demonstravit.

Dentem S. Gerlaci furatus punitur.

CAPUT XXI.

De locello ejus.

Preterea de frusto lignei locelli, cum quo vir beatus terrae fuit commendatus, mira Deus omnipotens fidelibus suis beneficia praestat: quae si per singula scribere, et a fidelibus relata praesenti opusculo annotare cuncta tentarem, promissae brevitatis metas excederemus, et volumen hoc in nimis prolixam narrationem extenderemus.

Per locellum S. Gerlaci sunt miracula.

CAPUT

AUCTORE
ANONYMO.

CAPUT XXI.

Quod contagii pecorum B. Gerlacus medetur.

Et non solum hominum, verum et pestilentis quoque jumentorum, multiplici per servum suum, pro fide postulantium, Dominus gratia subvenire dignatur: quod oculis potius comprobari, vel manibus contrectari, quam aliqua scriptura valet exarari. Verum ne nos aliquis inopia potius deficere, quam materie arbitretur copia succumbere, pauca primum libet annectere; deinde devotos, et studiosos, vel etiam incredulos B. Gerlaci miraculorum inquisitores, ad testium quorum non vacillat testimonium, multitudinem copiosam destinare.

CAPUT XXII.

De quadam mirabili atque inaudita pecorum conservatione.

Matrona quaedam, de partibus trans Rhenum positus, venit ad limina S. Gerlaci, et cum magna devotione super ipsius venerabile monumentum obtulit pondus sex Coloniensium solidorum. Ob quam causam statim notata, et diligenter a Fratribus super hoc inquisita, in hunc modum B. Gerlaci miraculorum potentiam, et apud Dominum meritorum excellentiam enarravit: In partibus, inquit, nostris, generali quodam pestilentia mortifero contagio, vastatae sunt oves et boves, et universa pecora et jumenta, peccatis exigentibus, usque ad interneccionem sunt deleta. Eapropter, B. Gerlaco de singulis capitibus pecorum meorum, unum quadrantem me offerre devovi: et omnibus per totam regionem jumentis plaga praedicta morientibus, ego, inquit, omnia mea pecora, B. Gerlaco patrocinante, salva retinui. Et computato animalium numero, quadrante uniuscujusque capiti attributo, summam pecuniae usque ad quantitatem sex solidorum Coloniensium exerevisse computavi: quos animo volenti, Sancto isti pecorum meorum conservatori apportavi.

*Pecora a peste
praeservat S.
Gerlacus.*

CAPUT XXIII.

*Qualiter equi incolomes sunt conservati.**Equos peregrinorum incolomes servavit.*

Item peregrini quidam a S. Jacobi Apostoli liminibus redeuntes, dum equorum subsidia in via sibi defectura timerent, B. Gerlaco pro eorum conservatione singuli suas oblationes devoverunt. Unus autem ex ipsis, meritis Sancti fidem minime adhibens, et sociorum suorum devotionis vota subsannans, ac sanctum Confessorem honorandum eos non est imitatus: et ideo sociis suis cum incolomi equorum subvectione in patriam remeantibus, ipse sui equi adminiculo remansit orbatu.

CAPUT XXIV.

*Item de eodem.**a
b
Equum sanat.*

Abbas quidam Præmonstratensis Ordinis, de a Frisiae partibus ad capitulum b Præmonstratum properans, equum suum in cella B. Gerlaci moribundum et desperatum dimisit; sed tamen pro reintegranda ei sanitate devote B. Gerlaco supplicavit, et ei vota sponndit. Nec longa dehinc mora: idem Abbas equum incolomem recepit, et quantitatem aliquam pecuniae pro ejus redemptione Sancto direxit.

*a Frisia nobilis in Germania nostra inferiore regio est.
b Caput est nobilissimi Ordinis in diocesi Laudunensi.*

CAPUT XXV.

Item ut supra.

Canonicus quidam de Ecclesia Varlarensi, Warnerus nomine, officio Provisoris exteriorum in eadem Ecclesia functus, equo cui insidebat, quem etiam mutuo acceperat, subito debilitato, satis consternatus, cum licentia sui Abbatis, S. Gerlaco pro reparandis equo viribus, oblationem se transmissurum promisit, et protinus sanum et incolomem eum esse persensit.

CAPUT XXVI.

Item de eodem.

Vidua quaedam, ætatis prævectæ, in cella B. Gerlaci nunc usque in habitu religioso conversata, referre solet, quia dum in sæculari habitu in domo maneret, propriam vaccam habuit enormiter tumidam, et morti jam proximam: sed cum S. Gerlaco pro ea preces promississet, statim ut funiculo ad candelam faciendam, eam circumcinxit, inter manus ejus ab inflatione detumuit, et præter spem in ipso temporis momento a peste convaleuit.

Vaccam a peste liberat.

34 Denique per totam Germaniam in plerisque locis, apud multos usque hodie hæc permanet consuetudo, ut pro conservandis domesticis suis animalibus et avibus, argentum, vel alterius ejuscumque votivæ oblationis speciem in ecclesia beati Confessoris quippe soleant apportare, et pro conservatis, nec non et pro augmentatis facultatibus suis, ejusdem Deo dilecti oblationis actione collaudare. Super his et aliis B. Gerlaci miraculorum insigniis, in frequentia peregrinorum ad limina sacra ejusdem Confessoris confluentium, copiosius satiatur oculus visu, et auris impletur auditu, manus quoque comprobatur contactu, quam alicujus linguae affatu, vel scripturæ comprehendi, vel explicari posset relatu.

Colitur S. Gerlacus contra morbos animalium.

CAPUT XXVII.

De his qui per fontem S. Gerlaci sunt curati.

Per aquam quoque fontis, qui nunc usque S. Gerlaci fons denominatur, de quo vir beatus potare solebat, mira Dei clementia fidelium suorum piæ devotionis affectu exorata nonnunquam gratiæ suæ dona, largifluo rore distillare consuevit. In territorio Aquisgrani, vir quidam cum haberet filium infantulum cæcum a nativitate, in supradicti fontis aqua mitram, quam in capite gestare solebat, intinxit, et domum reversus filio super oculos posuit; qui confestim lumen, quod natura negaverat, recepit. Præterea, multam gratiam curationum pro fide postulantium per supradicti fontis aquæ gustum, vel contactum, divina potentia dignata est operari: pleraque nos, licet indignos contigit experiri, quæ tamen brevitatis studio nunc sub silentio præterimus.

*Per aquam fontis S. Gerlaci sunt curati.**Cæcus illuminatur.*

CAPUT XXVIII.

Qualiter Frater quidam ad bene operandum sit excitatus.

Unum vero inserere non superfluum reor, qualiter Frater quidam desidiosus, et a bono opere torpens, correptus, et ad operandum excitatus sit. Quodam quadragesimali tempore, contigit fontem prædictum munimine sepi, quo vallari solet, destitui, et a domesticis animalibus et volucris aquam ejus turbari, ita ut ad sacrificium Missæ aqua non nisi lutilenta valeret apportari. Quapropter Frater quidam laicus quemdam Canonicum illius Ecclesie, qui et divina ibi celebraverat,

Fontem S. Gerlaci purgare remens ad id divinitus compellitur.

celebraverat, rogavit, ut ad muniendum ab injuria pecorum fontem se vellet adjuvare, asserens hoc tam humanis usibus, quam etiam divinis profuturum Sacramentis. Ille vero excusationis quasdam prætendens, Fratrem in opere bono adjuvare distulit, et illo ad operandum pergente, ipse obfirmatis diligenter ostiis domus, paullulum dormire cepit. Et ecce necdum plene dederat somnum oculis, et palpebris suis dormitationem; et factus est repente in domo sonus tamquam alicujus venientis, et quasi cum quodam zelo strepitum non parvum pede facientis. Et quidem sonitum Frater ille, quo etiam a somno expergetus est, corporeis auribus distincte audivit, personam vero non vidit: sed tamen quamdam venerationem, et cum zelo mansuetudinem, in persona illa quæ strepitum excitaverat, mentis vivacitate comprehendit, vel potius gratuito sibi recordabatur infusam fuisse illapsu. Nullo tamen horrore concussus, fratrem qui ad purgandum et muniendum fontem præcesserat, confestim prosequitur, eique cooperatur. Et ecce quosdam vicinos seniores inibi collaborantes invenit, qui mira satis et stupenda de fonte eodem referentes, hoc etiam adjecerunt, tantam ei quondam ob crebram sanitatum gratiam ab omnibus impensam venerationem, ut nullus ei immundus et illotus quolibet modo approximare auderet. Hæc audiens Frater ille, non supervacuum eventum illum, qui ei acciderat, fuisse comprobavit. Hoc tamen referentes, nullam sanctitatis substantiam corporaliter inesse fonti, secundum originariam ejus creationem vel naturam affirmamus. Verum sicut Dominus loquitur per Prophetam. Et locum pedum meorum glorificabo, et quemadmodum per Sanctorum vilia utensilia nonnumquam pretiosa gratiæ suæ dona pro fide petentium commendat Deus in nobis; ita nimirum et sancti Confessoris Gerlaci pignora, tamquam pretiosas gazas, a medelæ largas curationum suas fidelis populus veneratur: quam tamen gratiam sanitatum fides sola per dilectionem operatur.

a Hic aliquod inest mendium.

CAPUT XXVIII.

Qualiter B. Gerlacus corporaliter se videndum demonstravit.

S. Gerlaci cultus non nihil intermissus, ecclesia neglecta.

Quidam in habitu Præmonstratensi apparet.

Nec mirum, si beatus Confessor Fratrem prædictum inerti somno torpentem, ad exercitium proficuum strepitu, quo voluit, excitavit; qui se corporeis videndum oculis nonnumquam visibilibus demonstravit. Quodam enim tempore, veneratio sepulchri, nec non et reliquiarum B. Gerlaci, sed et cultus et ornatus ecclesiæ ipsius, sive per inopiam sive per incuriam inhabitantium in ea, in tantum neglecta fuere, ut, quod dictum est horrendum, in ecclesia segetes ponerentur, et ad caput ipsius Sancti triturerentur, mures etiam, qui in collectis frugibus copiosius solent pullulare, circa Beati ossa Gerlaci assidue versarentur. Præterea fluvius præterfluens alveum suum egressus, usque in ecclesiam, et intra sepulchrum Sancti, nullo prohibente obstaculo, libero se diffudit excursu, ita ut illa toti mundo venerabilia B. Gerlaci ossa (quod dictum nefas est) in illa palustri aquarum collectione natantia, contaminarentur. Interea dum sic domus orationis quasi quemdam induit vultum desolationis; dum locus reliquiarum factus est repositio vel trituratio palearum; dum ipsa denique beati Confessoris sacra pignora versantur in luto aquarum multarum; quædam religiosa persona, de cujus testimonio nec nos nec aliquis qui hanc novit dubitare permittitur, quodam die circa horam diei primam operis quippiam in domo factitans, videt virum valde venerabilem per eandem domum, multis

intro ad focum sedentibus, transeuntem. De habitu ejusdem reverendi viri hoc ab ejus, qui vidit, ore refertur, quod vestibus laneis candidissimis, id est, tunica et scapulari, et cingulo a nostro more aptatis utebatur, et quod multum lugubri videbatur incedere vultu, nimirum domum Dei, cujus decorem semper dilexit, sicut umbraculum in vinea, et sicut tigurium in cucumerario positam dolens, et omnem ejus ornatum sicut in vastitate hostili dissipatum gemens.

38 Exiit sermo ille inter Fratres Heynsburgenses, et pervenit verbum illud ad virum venerabilem Ecclesiæ Heynsburgensis Dominum Præpositum: Johannem, qui accitis operariis tumbam admodum operosam opere arcuato ei fieri præcepit, scriniumque satis aptum ad reconendas ejus sanctas reliquias præparavit. Et convocata Cleri et populi multitudine copiosa, B. Gerlaci sacra ossa levantes a terra, diligenter cum vino abluerunt; et in scrinio ad hæc præparato ea componentes, sub opere arcuato, sicuti nunc cernitur, cum magnis Deilaudibus collocaverunt.

a Hinc patet, Auctorem fuisse Ordinis Præmonstratensis.

CAPUT XXIX.

De quadam matrona ab infirmitate liberata.

a In a vico, qui dicitur Wiick, qui in directo trans Mosam fluvium castello Trajectensi est oppositus, vidua quædam Gertrudis nomine, B. Gerlaco admodum devota, et aliquando etiam obsequiosa manet. Hujus dum tempore quodam intrassemus hospitium, multa precum instantia nobis supplicavit, quin etiam pretium se daturam promisit, ut gratiam sanitatis miraculosæ, per B. Gerlacum ei divinitus super magnis corporis passionibus collatam, in ecclesia nostra scriptis ad æternam sancti Confessoris memoriam commendare vellemus. Sed cum ab ea de specie morbi, quo a Deo per beatum Confessorem se asservit liberatam, curiosius inquireremus, ex responsonum ejus ambagibus et verborum diverticulis intelligere nos *b*, sub quadam sermonum honesta palliatione, per sanctum Confessorem se liberatam de quibusdam occultis femineæ fragilitatis incommoditatibus et molestiis, quibus sexus ille, pro maledicti illius invectione quo dictum ei est, Multiplicabo arumnas tuas, crebro nunc usque laborare consuevit.

a Jam oppidum est munitissimum.

b Videtur deesse lecti, aut quid simile.

CAPUT XXX.

De Reynero clerico a portis mortis reducto.

Moribundus subito convalescit.

Item in vico præfato, bonæ indolis juvenis clericus Reynerus commoratur, cujus pater Arnoldus, et mater dicitur Ymma: qui de memorato filio suo referunt, quod in annis pueritiæ, dum ejusdam morbi violentia perductus fuisset ad extrema, et jam penitus a quibusdam diceretur exspirasse; mater ejus B. Gerlaco cum lacrymis annuam pro eo vovit oblationem, et mox anima pueri de corpore suo jam migratura, quasi ab ipsis portis mortis, intra viscera ejus est revocata et perfecta sanitate corpori suo denuo est confederata.

CAPUT XXXI.

Item de eodem.

Febricitans sanatur.

Præterea mater prædicti juvenis hoc etiam subinfert, filiam suam, Aleidem nomine, ardore febrim jam desperatam, et morti proximam, ad B. Gerlaci limina deportasse, et pro ea Sancto preces et vota libasse, et statim post hoc eandem suam natam perfectæ sospitati restitutam, domum se commemorat reportasse.

CAPUT

AUCTORE ANONYMO.

a

Nova reliquias tumba paratur.

Graviter ægra sanatur.

b

Gen. 3. 16

Moribundus subito convalescit.

Febricitans sanatur.

AUCTORE
ANONYMO.

CAPUT XXXII.

De matrona quadam curata.

In hac, quæ nuper exacta est, indictione, matrona quædam de loco, qui vocatur a Redineheim, uxor videlicet militis cuiusdam qui dicitur Amilius, qui nomen satis celebre in partibus illis obtinet, venit ad S. Gerlacum, et ei ibi multa cum devotione magnas exolvit gratiarum actiones, pro eo, quod ipsa duodecim et eo amplius septimanis lecto decumbens, ejus adjuvantibus meritis a dolore, quo torquebatur, pristinae a Domino restituta sit sanitati.

a Beekem municipium est cis Mosam, hanc procul Trajecto, Comitatus titulo insigne, de quo pluribus agit D. Christophorus Butkens, monasterii S. Salvatoris Ord. Cisterciensis. Antwerpia Prior, in libro de Insignibus gentilitis familia vander Linden. Est isthic monasterium nobilium virginum Ord. Præmonstratensis, in cuius fundationis diplomate vocatur Redineckhem, Badingckhem, Radekem, Rackhem, nec dubitan est, quin hic idem indicetur locus.

CAPUT XXXIII.

Aliæ curationes.

a b De castello quodam a Ardenne, quod dicitur b Uffalis, vir quidam venit ad Sanctum Confessorem Gerlacum, et pro collato sibi magno et diuturno labore et languore optato munere sanitatis, vota laudationis simul et oblationis devotus exolvit.

c 44 Item de territorio c Leodiensi, quædam plebis ejus retulit, sibi, dum in pascendis gregibus die quodam detineretur, ulcus sævissimum in pede casu inopinato excrevisse, et officio ambulandi, vel etiam standi statim ei penitus præpedito, mox ubi nomen et meritum Sancti invocavit Gerlaci, dolore caruit, et expedite ambulandi simul, et firmiter in pedibus consistendi facultatem recepit.

a Latissime olim patuit silva Arduenna, a Mediomatricum finibus ad Vahalin, a Mosella et Rheno ad Scaldim, atque ultra fortassis. Nunc ex parte nomen retinet, vulgo l'Ardenne, ad utranque Mosæ ripam in Luxemburgensi ac Leodiensi ditone.

b Ad Urtam flumen, in ditone Luxemburgensi.
c Celeberrima civitas est Leodium, alius Leodiceum, et Leodia-cum, ad Mosam in Belgio, quatuor supra Trajectum milliarius.

ALIA VITA

SANCTI GERLACI,

AUCTORE WILHELMO CRIPIO.

CAPUT I.

S. Gerlaci conversio, pœnitentia.

S. Gerlaci patria, genus. Vita liberior. Conversio. Mundi contempus. Pœnitentia. a Peregrinatio.

Gerlacus in provincia Falcoburgensi prope Trajectum ad Mosam, nobili genere natus, adolescens se ad militiam applicuit: cumque animo et corpore esset pariter magno, barba promissa, et vultu liberali; et ita vitam institueret, ut solent qui castra plerumque fidei et pietatis vacua sequuntur, brevi ad equestris turmæ præfecturam evectus est. Cumque eo munere fungeretur, indicti ad Juliacum sunt equestres ludi: in quibus cum jam ad certamen accinctus esset, de uxoris morte certior factus est: quo nuntio salutariter consternatus, filii illius, a quo vita resque humanæ pendent, tenuitatem brevi meditatione perdidit. Quare equestri cingulo, et aliis suæ dignitatis insignibus cum non resumendi proposito abjectis, asino vectus domum rediit: ibique rebus constitutis, ad loca religionis causa adiri solita, cilicio et lorica supra nudum corpus indutus, nudis pedibus profectus est: atque inter alia Romam, ubi a Summo Pontifice a Eugenio III sincera criminum confessione facta, pœnitentiam iis delendis sibi injungi postulavit. Cumque illi præscriptum esset, ut in xenodochio Hierosolymitano pauperibus se-

ptennio ministraret; idque ipse in se onus cupide recepisset, eo abiit: et summa cum humilitate vilissima sibi quæque, ut porcorum et aliorum animalium custodiam, demandari enixe cupivit: et in eo ministerio asperere et tenuiter vixit.

2 Elapso autem stato ei pœnitentiæ septennio, Romam circa annum millesimum centesimum quinquagesimum quintum rediit, sibi que ab Hadriano IV, qui tum Urbis et orbis sacris præerat, instituendæ deinceps vitæ modum præscribi postulavit. Cumque ipsi variæ cum monasticæ tum canonicæ vivendi formæ præ oculis ponerentur; nulla earum, quod laxior videretur, placuit. Quare, cum quid Deo vovisset de continuo vini et carni in usu, cilicii vero usu et aliis laboribus et exercitiis, Pontifici detexisset, ab eo diploma accepit, quo libertas ei, ut voverat, domi vivendi facta est.

3 Ad sua igitur reversus, veteranosam quamdam rare crassitudinis quercum sibi circa radices excavari, et in eam magnam lapidum vim inferri jussit: et his imponi textum e stramine lectum seu stoream, et in ea, cilicio et lorica, sub candida Præmonstratensis Ordinis veste, semper tectus, necessario somno corpus refecit: nec illam minime mollem vestem totis quatuordecim annis exiit, nisi ut reficeret: sed eam indutus, mortuus et sepultus est. Cibus ei fuit panis ex hordeo cineribus mixto; potus, aqua frigida, ex vicino quodam fonte hausta, qui ab illo etiam nomen habet; ad quem propterea, ut post dicitur, multa mira facta sunt. Pauperes vero S. Gerlacus et peregrinos ad se venientes, annis suis soli et armentorum vectigalibus, liberaliter lauteque tractabat: ipse interim non nisi solito cibo et potu famem sitimque sedans.

4 Idem orationi multum temporis tribuebat: cui cum incumberet, identidem repetebat hæc verba, Kyrie eleison, Christe eleison. Pater noster, Ave Maria. Præterea licet habitaret magno milliari Belgico a dicta civitate Trajectensi, in qua tum erant, et etiamnum sunt reliquæ famigeratæ sanctimonie viri Servatii; summo tamen mane, earum venerationum causa difficillimo itinere, quippe partim montoso, partim palustri, nullo assumpto lumine, quotidie nudis pedibus, (etsi altero pede ex ulcere, quod illi, dum jumenti Hierosolymitani curam gereret, natum erat, aliquantulum claudicaret;) et demum impotentior factus asino insidens, ad eam properabat, nulla frigoris et pluvie, quantumvis vehementis, nulla etiam spectrorum occurrence ratione habita: exceptis tantum sabbatinis diebus, quibus Deipara virginis honorandæ causa, ad augustum ejus sacellum Aquisgranense, quatuor a quercu sua milliariū spatio distans, peregrini habitu assumpto proficisceretur.

a Sedit Eugenius III, a xxv Febr. mclxv, usque ad viii Jul. mclii.

CAPUT II.

Ejus innocentia varie impugnata.

Cumque istam ejus virtutem gloria necessario sequeretur, invidentes illi Præpositus et Monachi Mersenses, ipsum a suo ad ipsorum vitæ institutum pertrahere conati sunt. Quod cum non succederet, Gerlacum falsorum aliquot vitiorum apud Leodiensem Episcopum insinularunt: et nominatim quidem singularis avaritiæ, et ex ea reconditi contra paupertatis professionem in quercu sua thesauri: quam cum propter ea (calumniatoribus nimis credulus) Episcopus dirui jussisset, nihil pecuniæ invenit: sed contra aliqua quæ Divo nostro singularis vitæ sanctimonie testimonium præberent. Quare doluit Episcopus, suasque in spirituali ejus cura, Brunoni Abbati et Monachis Rodensibus vires demandavit. Neque plures ei

Pauperum ministerium.

Votum abstinentia a vino etc.

Commeratio in cavum quercu.

Cilicii ac lorice assidua gestatio.

Victus.

Hospitalitas.

Preces.

Quotidiana peregrinatio ad S. Servatium.

Sabbato Aquisgranum.

Innocentia explorata.

ei defuere cum vivo tum mortuo obtractatores, sed quorum invidiæ et calumniandi cacoethes facile eluxit. Episcopus vero ex succisa quereu duas Divo Gerlaco cellas fieri curavit, in quarum una precibus incuberet, in altera vero somno corporis vires refocillaret: eratque hæc ita humilis, ut in ea supinus jacens, genibus tectum contingeret: illa vero ejusmodi, ut in ea permissu Episcopi res divina commode fieri posset; ad quam ipse ornandam, quæ necessaria videbantur, comparavit, et religiosos Sacerdotes ejus faciendæ causa apud se habuit. Nec tamen sopitum fuit Mersensium in Gerlacum prope novecale odium: quod illos eousque excæcabat, ut eo obtentu, quod extra parochialem ecclesiam vir sanctus sibi Missæ sacrificium fieri curaret, ei sacris interdicere frustra laborarint.

Iterum ac sapius oppugnata.

Sedes ei in caelo parata.

Amicitia cum S. Hildegarde.

Monita omnibus ab eo data.

Aqua tertio in vinum mutata.

6 Fuit huic Gerlaco cœva celebris illa vaticiniis et morum innocentia Hildegardis: quæ cum suo more Deum variis Divorum ordinibus cinctum in throno sedentem videret, splendidissimam inter Confessores sellam vacuum vidit, et Gerlaco nostro paratam didicit. Quare coronam, quam cum velo virginali a suo Monguntinensi Antistite acceperat, in sacræ amicitia symbolum ei transmisit.

7 Venere ad ipsum varii non optimæ notæ homines, puta Sacerdotes impudici, milites violenti, mulieres superbæ, et calamistrati quidam adolescentes: quos omnes acriter reprehendebat. Nec sine fructu. Adolescentum enim, quos dixi, non pauci se ultro ipsi tendendos obtulerunt: contigitque ut uni illorum crines ab eo tonsi, non amplius excreverint. Ita autem in se severus erat, ut ne domo quidem absens mollibus lectis uteretur, sed humi cubaret.

8 Non diu ante obitum, cum Sacerdos ejus, ea Dominica quæ Passionis dicitur, ex fonte familiari ad sitim levandam aquam ipsi hausisset, et ipse allatam gustasset, vinum se bibere sensit. Quare ea effusa, cum aquam denuo hauriri jussisset, et haustam ejusdem deprehendisset saporis, Sacerdoti suboffensus, ipse ad fontem concessit: et cum quod hauserat biberet, iterum aquam in vinum versam expertus est, et actis Deo gratis, bibit.

CAPUT III.

Mors, miracula.

Cum vero ipsi post menses complures jam mors immineret, et Sacerdos ejus forte abesset et ex Rodiensi collegio nullus satis cito adesse posset, nec ex Mersensi vellet, nihil eo percussus est, sed auxilium sibi a Deo adfuturum certo persuasit. Neque falsus est. Nam venit ad eum quidam venerabilis senex in nivea Sacerdotali veste, quem constans fama et communis opinio fuit D. Servatium, de quo supra meminimus, fuisse: a quo omnibus Sacramentis ritu Catholico munitus, paulo post, pridie Theophaniæ, castum Deo creatori spiritum reddidit: et, ut voluit, in memorato suo ligneo sacello inclusus thecæ lignæ, in profundissimam foveam funibus demissus est, plurimis præsentibus, qui undiquaque ad tanti viri funus confluerant.

Vaticum ei a S. Servatio allatum.

Ejus mors,

sepultura,

corpus ultro e terra emergens,

Cruce etiam superest.

Plurima miracula post mortem.

10 Sed corpus tam sanctum Deus non diu passus est terra claudi. Sepulchro enim ultro patefacto, id contra naturæ legem paullatim se conspicuum reddidit, cruce quadam, quæ etiamnum in pretio habetur, quam Hierosolymis attulerat, et cum qua, ut vivus eam semper de collo pensilem habuerat, humatus etiam erat; sed et ea cilicii parte, quam illa texerat, integra relicta. Ad quod miraculum spectandum convenerunt plurimi, et inter eos non pauci languidi, qui hic salutem recuperaverunt: ut etiam post ad hujus Divi intercessionem duobus mortuis vita, et multis gravissime ægrotantibus valetudo restituta est: ac inter alios quidem, Adamo cuidam militi,

Hadwigi uxori nobilis viri Wilhelmi Binsfeldii, et alteri matronæ, item duabus puellis et mulieri, claudis: feminæ etiam cæcæ et pariter infecundæ, uti et alteri morbo comitiali vehementer afflictæ, cuidam etiam viro ex dentibus non leviter laboranti: ut et aliis dysenteria, et pluribus utriusque sexus hominibus morbidis: nec hominibus tantum, sed et pecoribus. Quin etiam cum a femina quadam aliquid terræ ex ejus sepulchro furtim sublatum esset, id subito in sanguinem conversum est: et cuidam, mortuo ejus corpori dentem evellent, omnes dentes exciderunt.

AUCTORE WILHELM. CRIPPO.

Terra sepulchri in sanguinem versa.

CAPUT IV.

Fons S. Gerlaci, salutaris.

Nec talia tantum ad ossa et sepulchrum beatissimi viri contigerunt; verum etiam ad fontem, qui ei, dum viveret, potum suppeditavit. Qui fons, cum, instigante diabolo, magna injectorum lapidum mole obstructus esset, et annis amplius sexaginta, committentibus sacris virginibus, quæ in cœnobio, quod circa eum D. Gerlaco erectum est, in Ordine Præmonstratensi Deo serviunt, neglectus, et terra ac virgultis obtectus esset; res monasterii non retrolabi tantum cœperunt, sed et ipsum exustum est, et virgines captæ, et incredibilibus damnis affectæ sunt. Quod cum innotuisset celebri Catholicæ fidei in Belgio defensori D. Henrico Cuykio, Ruræmundensis Ecclesiæ Episcopo, in cujus diocesi dictum cœnobium situm est, eum fontem, cujus neglectui omnia dicta damna imputabat, quæri jussit. Qui cum ejus jussu a Winando Balthasaro, fidei dictarum virginum Economo, et Arnoldo Naeleno sene cenenario quæreretur, nocte festi Dominicæ Ascensionis anno mxcix inventus est, dicto religiosissimo Episcopo in arce Valckenburgensi agente. Qui optato inventi fontis nuntio accepto, pro summa sua erga Divos (ad quorum aspirat consortium) reverentia plurimum gavisus est: et sequenti Lunæ die, comitantibus insignibus aliquot sacri et profani ordinis viris, ad cœnobium concessit, nimirum Theodoro Molano Falcoburgensi, Wilhelmo Hesio Venloensi, et Wilhelmo Amico Hulsbergensi Pastoribus, Winando a Geldria Persona (ut vocant) Gronsfeldensi; nec non Nobilibus, Gualtero Hoenio Advocato seu Præfecto dicti Falcoburgi, Petro Vanderhoefto ibidem Satrapa, et Jacobo Leickio provincie Commissario; pariterque vigintiquinque honestis et Catholicis civibus Falcoburgensibus. Ibique Sacro solemniter facto, dictus Antistes cum iisdem et sacris virginibus, aliisque, vexillo victricis crucis præcedente, ad fontem venerandus accessit: cumque ei, celebri illo hymno, *Te Deum laudamus*, religiosissime decantato benedixisset, omnes ex eo biberunt.

Fons ejus neglectus: hinc damna.

Jussu Henrici Cuykii Episcopi quasi-tus.

Solemniter ab Episcopo visitatur:

ejus aquam multis salutaris, ipsique Episcopo.

12 Paulo vero post ejus potu Catharina Tzevelia, dicti monasterii Proprefecta, ad Medicorum desperationem ægrotans subito convaluit: ut et post eam non pauci alii, et inter eos senex quidam Hoelandensis febricitans, et varii ex Margratensi, Aldfalcoburgensi, Heerensi, Caijerensi, et aliis pagis; qui reverenter sperati auxilii causa dictum fontem adierunt. Quibus omnibus eximius ille Præsul motus (qui et ipse ex alvi pertinacissimis obstructionibus mense Novembri anni mxcvi a Venloæ laborans, post frustra adhibitas Medicorum operas, illius haustu aquæ, quam eapropter e memorato puteo adferri jusserat, repente incolumitatem recuperavit) hanc illius vitam publicari, et in hoc compendium contrahi jussit; ut laudetur Deus in hoc suo sancto Confessore et Eremita, et hic imitatores inveniat, et ex dicto fonte ad plures beneficia proveniant.

a Venloa, usitatus Venloa, vulgo Venloo, oppidum est in Geldriæ Ducatu opulentum et elegans, ad Mosam flumen, quatuor a Ruramunda milliaribus.